

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

11.06 - КМР. 1757 "С" 2021.10.18. 025. ПЗ

НУБІП України

БАЙКУЛОВОЇ СНИЖАНІ РУСЛАНІВНИ

2022 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет
УДК 657.44:336.226.11

ПОГОДЖЕНО ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Декан економічного факультету Завідувач кафедри статистики та економічного аналізу

Діброва А.Д.
(підпис)

Лазаришина І.Д.
(підпис)

2022р. 2022р.
МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему
«Бізнес-аналіз діяльності суб'єктів малого підприємства»
Спеціальність 071 – "Облік і оподаткування"

Освітня програма Облік і аудит

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Гарант освітньої програми
д.е.н., професор

Калюга Є.В.
(ПІБ)

(науковий ступінь та вчене звання)
Керівник кваліфікаційної роботи
к.е.н., доцент

(науковий ступінь та вчене звання)

Богданюк О.В.
(ПІБ)

Виконала Байкулова С.Р.
(ПІБ студента)

Київ – 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри статистики та економічного аналізу

д.е.н., проф. Лазаршина І.Д.

2021р.

ЗАВДАННЯ

до виконання магістерської кваліфікаційної роботи студентці

Байкуловій Сніжані Русланівні

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Спеціальність 071 - "Облік і оподаткування"

Освітня програма Облік і аудит

Орієнтація освітньої програми освітньо - професійна

Тема магістерської роботи: «Бізнес-аналіз діяльності суб'єктів малого підприємства»

Затверджена наказом ректора НУБіП України від "18" жовтня 2021 р. №1757 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедрі 2022.11.11

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: звітність сільськогосподарських підприємств

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи:

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Роль бізнес-аналізу в управлінні діяльністю підприємств
2. Бізнес-аналіз внутрішнього середовища суб'єкта малого підприємства
3. Бізнес-аналіз зовнішнього середовища суб'єкта малого підприємства

Перелік графічного матеріалу: таблиці, рисунки, схеми

Дата видання завдання " 19 " жовтня 2021 р.

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи

Богданюк О.В.

Завдання прийняла до виконання _____

Байкулова С.Р.

ЗМІСТ	
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. РОЛЬ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ	8
1.1. Сутність, зміст і види бізнес процесів підприємств	8
1.2. Мета, завдання бізнес-аналізу діяльності підприємств	13
1.3. Ключова роль бізнес-аналізу в управлінні діяльністю суб'єктів малого підприємства	17
<i>Висновки до 1 розділу</i>	21
РОЗДІЛ 2. БІЗНЕС-АНАЛІЗ ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА	23
2.1. Оцінка організаційно – економічного потенціалу фермерського господарства «Компаніївський Агролан»	23
2.2. Обліково- інформаційне забезпечення бізнес-аналізу фермерського господарства «Компаніївський Агролан»	27
2.3. Управлінський аналіз суб'єкта малого підприємства	32
2.4. Фінансовий аналіз суб'єкта малого підприємства	53
<i>Висновки до 2 розділу</i>	53
РОЗДІЛ 3. БІЗНЕС-АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА	54
3.1. Формування інформації для бізнес-аналізу зовнішнього середовища	54
3.2. Оцінка та прогноз впливу чинників макросередовища	56
3.3. Оцінка та прогноз впливу чинників мікросередовища	66
3.4. Управлінські рішення за результатом проведеного аналізу	69
<i>Висновки до 3 розділу</i>	76
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Загальновідомо, той факт, що малий та й середній бізнес відіграє дуже важливу роль щодо підвищення показника рівня зайнятості всього населення, зниженні соціальної напруженості, вирішенні питань забезпечення конкурентного середовища, політичної і економічної стабільності, а також інноваційного зростання, встановленні передумов щодо розвитку середнього класу в Україні. На практиці доведено, що малий та середній бізнес є однією із найважливіших показників ринкової економіки а також підґрунтям щодо підвищення соціального й економічного розвитку України. Враховуючи, складну економіко політичну ситуацію в Україні, особливо останнього року, виникає нагальна потреба щодо дослідження сучасного стану й перспектив розвитку малого та середнього підприємництва, котра дозволить з'ясувати напрями щодо подальшого їхнього розвитку та окреслити шляхи удосконалення підприємницької діяльності в Україні.

В умовах, коли ми маємо в країні складну соціально-економічну ситуацію, зумовлену військовими діями, великий внесок на стабілізацію й відновлення економіки нашої країни повинно мати підприємництво, особливо це стосується малих й середніх підприємств. Оскільки, результативність виробничої діяльності підприємств стимулює економічне зростання, а також забезпечує рівень зайнятості по країні, що на пряму підвищує рівень життя та добробуту населення. Оцінка динаміки результатів виробничої та комерційної діяльності підприємств малого, середнього а також великого бізнесу у нашій країні вказує на те, що по останнім рокам не було відчутних змін й зрушень результатів.

Виходячи з цього, можна говорити про наявність і невирішеність низки проблем, що гальмують розвиток малого і середнього бізнесу в Україні. Варто приділити увагу тому, що ситуація, котра є в Україні зі сторони правового, економічного характеру потребує термінового вирішення, бо дані статистики та їхній прогноз щодо найближчої перспективи можуть вказати про їх потіршення. Дані світової статистики вказують, що в розвинених країнах середній та малий

бізнес спроможні забезпечити половину ВВП. Наприклад, в Італії малий та середній бізнеси можуть принести країні близько 95% всього доходу держави.

Оцінюючи ситуацію в Україні, ми спостерігаємо збитковість малого й середнього підприємництва. Дана ситуація ще більше ускладнюється із початком військових дій в Україні, що буде мати ще більші негативні наслідки в майбутньому щодо даних підприємств.

Проблемам оцінки та перспектив діяльності суб'єктів малого й середнього підприємництва присвятили власні праці такі українські науковці: П. Кудряшов,

Т. Васильців, В.Є. Вороткін, Л. Воротіна, В. С. Рогожин, Т. Ковальчук, В.Г.

Федоренко а також інші вчені. Дослідженням проблем теорії й практики бізнес-аналізу присвятили свої праці такі вчені, як Андерсен Б., Ареф'єва О. В.,

Альбошин Б. С., Біннер Х. Ф., Беккер Й., Видков Л., Виноградова О. В.,

Дейвентпорт Т. Х., Глудкін О. П., Єфімов В. В., Есселінг К. С., Єсіпова К. А.,

Єліфьоров В. Г., Івлєв В. А., Зіндер Е. З., Козаченко А. В., Ковальов С. М.,

Кузнєцов А. П., Кравченко К. А., Лепейко Т. І., Кузьмін О. Є., Мешалкін В. П.,

Мазур І. І., Полов С. М., Ойхман Е. Г., Пергер М., Попова Т. В., Рєпін В. В.,

Тоцький В. І., Таратухіна В., Харрінгтон Дж., Хаммер М., Цугель Т. М., Чампі

Д., Чаадаєв В. К. Не зважаючи на дані дослідження, проблемні питання щодо

вирішення питань гальмування розвитку та успішності малого й середнього бізнесу є та будуть актуальним, хоча існує вже чимало напрацювань щодо покращення умов їх діяльності.

Мета магістерської роботи – дослідити важливість та необхідність бізнес-аналізу діяльності суб'єктів малого підприємства в сучасних умовах ведення бізнесу.

Завдання магістерської роботи виходять із поставленої мети дослідження та полягають в наступному:

- розкрити сутність, зміст, види, мету бізнес-процесів підприємств;
- надати організаційно - економічну оцінку діяльності суб'єкту малого підприємства;

- вивчити інформаційне забезпечення проведення бізнес-аналізу діяльності суб'єкта малого підприємства;

- дослідити організацію та методику проведення бізнес-аналізу суб'єкта малого підприємства;

- провести оцінку внутрішнього середовища суб'єкта малого підприємства;

- провести оцінку зовнішнього середовища суб'єкта малого підприємства;

- надати рекомендації за результатами проведеного бізнес-аналізу.

Об'єктом дослідження виступили існуючі бізнес-процеси діяльності фермерського господарства «Компаніївський Агролан».

Предмет дослідження включає теоретичні, організаційні, методичні та практичні питання, щодо бізнес-аналізу діяльності фермерського господарства «Компаніївський Агролан».

Методи. Під час написання магістерської кваліфікаційної роботи були використані як загальнонаукові, так і прикладні методи. Зокрема: аналіз та синтез, індукція та дедукція, порівняння, абстрагування, історичний підхід тощо.

Серед прикладних методів використовувалися наступні методики:

коефіцієнтний аналіз, оцінка показників динаміки, горизонтальний та вертикальний аналіз, економіко-математичне моделювання з використанням оптимізаційної моделі, PESTLE - аналіз, SWOT - аналіз.

Джерела інформації. Інформаційним забезпеченням слугували наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених та практиків, інформаційні джерела Інтернету, законодавство України, нормативно-правові акти, стандарти обліку, а також звітність фермерського господарства «Компаніївський Агролан» за період 2019 – 2021 рр.

Практична новизна дослідження полягає в виявленні під час дослідження необхідності та дєвості проведення бізнес-аналізу суб'єкта підприємницької діяльності в сучасних умовах ведення бізнесу.

Структура роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків й списку використаних джерел, а також додатків. У першому розділі вивчено теоретичні основи бізнес-аналізу суб'єкта малого підприємства. Обґрунтовано ключову роль бізнес-аналізу в діяльності підприємства. У другому розділі, на практичних матеріалах фермерського господарства «Компаніївський Агролан» проведено бізнес-аналіз внутрішнього середовища господарства. Другий розділ акцентує увагу на бізнес-аналізі середовища зовнішнього функціонування господарства.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 1

БІЗНЕС-АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність, зміст і види бізнес процесів підприємств

В сучасних умовах мінливого зовнішнього середовища головним завданням підприємства має бути достатньо швидке реагування щодо змін та своєчасне здійснення адекватних кроків щодо організації й здійснення власної підприємницької діяльності.

Основою діяльності будь-якої організації мають бути бізнес-процеси, або бізнес-процеси, котрі визначаються цілями й завданнями суб'єкта господарювання. Процеси котрі забезпечують реалізацію всіх видів діяльності підприємства, пов'язаної із виробництвом продукції/товарів, які суб'єкт господарювання або ж виробляє, або ж реалізує та постачає, або ж робить усе це разом. Для кожного виду робіт, що включаються в загальний процес господарської діяльності, визначаються тимчасові характеристики, що визначають його місце в загальній послідовності робіт, умови початку та час виконання.

В понятті самого процесу немає нічого нового. Всі процеси завжди були і є в будь-якій організації. Проте, об'єктами самого управління вони стали порівняно нещодавно і й тільки на певних підприємствах. Питання існує в тому, що самі процеси не можливо описати так само легко, як організаційні ієрархічні структури.

Процеси як визначення — це систематичне та послідовне визначення функціональних операцій, котрі приносять певний результат; це послідовність будь-яких взаємопов'язаних операцій або ж завдань, котрі необхідні для реалізації результату.

Бізнес-процес — це набір бізнес-операцій, певна кількість внутрішніх дій, котрі починаються з одного або ж декількох вхідних даних та завершуються створенням продуктів, котрі необхідні клієнтам (клієнт не обов'язково є

зовнішнім споживачем по відношенню щодо підприємства, він міг би бути підрозділом організації або ж конкретний співробітник).

Керування бізнес-процесами на виробництві вже історично стало основною сферою успішного використання комплексу методів, який надалі одержав назву «процесний підхід». Підхід щодо керування із точки зору самого управління бізнес-процесами потребує певного руйнування стереотипів, незважаючи на сферу управління самим підприємством.

Визначення «бізнес-процес» - неоднозначне, та на сучасному етапі немає його єдиного загальноприйнятого визнання. Всі визначення об'єднує насамперед

акцент на тому, що всі бізнес-процеси є безперервними та мають певні входи (постачання ресурсів, поява бізнес-ідеї, ідеї нового продукту, послуги тощо), також і виходи в вигляді продукції / товару, кстрий має задовольнити потреби споживача. Відповідно, бізнес-процес оцінює все підприємство, зверху вниз.

Стандартного списку процесів немає, і підприємства мають розробляти свої власні. Зазвичай будь-яке підприємство може мати до 20 ключових бізнес-процесів, процес виконання котрих визначає їх успіх на ринку. Та основна кількість бізнес-процесів фірми досягає до кількох сотень.

Щоправда, бізнес-процеси – обороти роботи - в яких є свої межі, або ж іншими словами зачин та кінцівка. Щодо окремого процесу ці межі отримані початковими або ж первинними входами, з котрого він починається (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Межі бізнес-процесів

Дані входи відносяться основними постачальниками самого процесу. Ресурси або ж витрати певного процесу мають бути матеріальними і технічними, людськими, енергетичними, інформаційними.

В умовах процесного підходу організація розглядається як бізнес-система, яка являє собою пов'язану сукупність бізнес-процесів, кінцевими результатами яких є виробництво продукції або ж надання послуг.

Визначна мета бізнес-процесу — задовольнити вимоги клієнтів. При цьому клієнтів варто розділити на 5 різногрупних типів, які не обов'язково присутні окремо (мають право бути випадки, коли вони збігаються):

- перші покупці - це ті, хто отримує основну продукцію;
- вторинні покупці, котрі є поза процесом та отримують вторинні результати;

- проміжні клієнти, які не отримують первинну продукцію, але є наступними в ланцюжку і тому демонструють їх пізніше.

- зовнішні покупці (поза підприємством), котрі отримують результати самого процесу: реалізатори, роздрібні торговці, агенти, інші організації і т.п.
- а також зовнішні непрямі клієнти, або ж споживачі.

Еволюція науки управління пов'язана з розширенням універсуму людського сприйняття та також а проникненням людської свідомості у глибинні процеси, котрі пов'язані першим чином із розумінням сутності, структури предмета та мети проведення дослідження і вимагають вивчення структури та класифікації бізнес-процесів. Метою класифікації є об'єднання окремих елементів, певним чином подібних до груп, у єдине ціле.

Залежно від вибору певної класифікаційної ознаки бізнес-процесів буде залежати і способи управління ними. По факту класифікаційні ознаки — це «призми», за допомогою яких ми бачимо набір типів бізнес-процесів підприємства, а отже, будемо підходити до управління. Метод класифікації бізнес-процесів

дозволить у майбутньому створити сукупність складових суб'єктів господарювання, стосовно яких буде застосовано процесний підхід до управління.

Проведені дослідження свідчать про наявність різноманітних орієнтацій у трактуванні економічної категорії «господарські процеси» в наукових працях вітчизняних та зарубіжних авторів [9]. Тому класифікації цієї економічної категорії, зроблені різними авторами, базуються на різному розумінні її сутності.

Зокрема, Hammer M., Porter M., Champi J., Harrington J., Binner H. акцентують увагу на доданій вартості при реалізації бізнес-процесів. Шеєр А.В., Харрінгтон Дж., Девенпорт Т., та Екселінг К. підкреслюють взаємозв'язки та взаємозалежності бізнес-процесів організації, тобто створюють розуміння організації як фіксованої системи взаємопов'язаних процесів, які разом

створюють цінність для споживача в кінець організації замовників. В проведеному дослідженні науковців [10] виділено 12 характеристик ознак бізнес-процесів, згрупованих у 3 різні групи за цільовою спрямованістю.

Здійснено класифікацію наукових підходів до сутності бізнес-процесів з урахуванням особливостей бізнес-процесів. Об'єднання ознак по групах дозволяє визначити управлінський підхід, котрим керуються автори, формулюючи визначення даної економічної категорії. Узагальнена класифікація всіх бізнес-процесів представле на в таблиці (Додаток 1).

Одночасно ідентифікація множинних класифікацій бізнес-процесів господарств - це лише наукова основа щодо надання практичного значення. Становлення цілісної уяви щодо керування бізнес-процесами в процесно-структурованій системі управління полягає у створенні цілісної структури бізнес-процесів організацій, котра може бути практичним інструментом управління. Таку структуру можна представити у вигляді «дерева процесів», які разом складають саме підприємство. Дерево процесів - це ієрархія, яка котра вмістить групи універсальних узагальнених процесів.

Розвиток ієрархічної структури бізнес-процесів дасть змогу щодо поділу розділити підприємства на зони управлінського контролю в організаційній структурі та підвищення ефективності управління в цілому за рахунок підвищення узгодженості бізнес-процесів в межах одного підприємства.

(рис. 1.2)

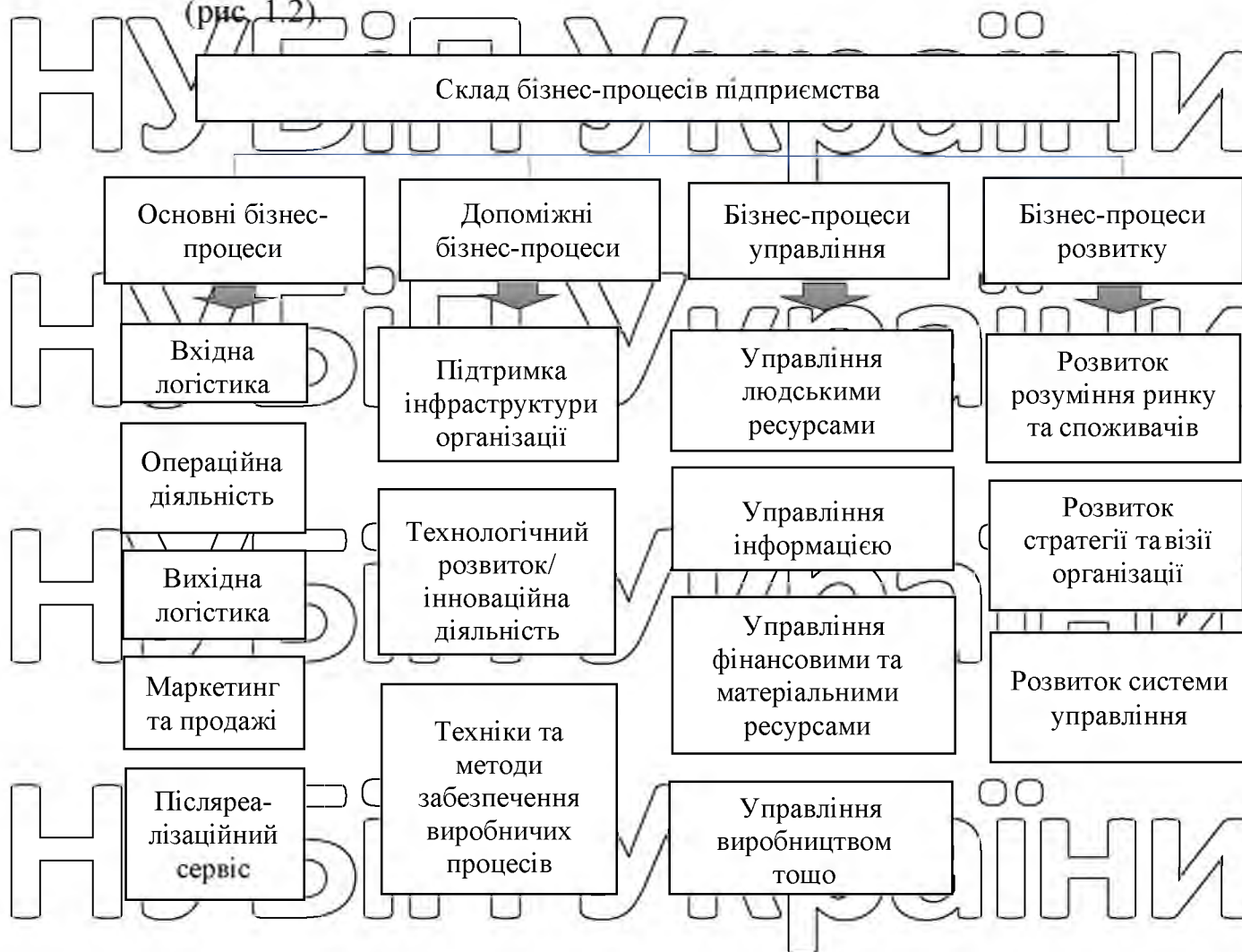

Рис. 1.2. Структурно-ієрархічна модель бізнес-процесів підприємства

Джерело: адаптовано автором за [11]

Цикл управління PDCA Едгара Демінга виконується в кожному бізнес-процесі запропонованої моделі. Усі процеси підлягають плануванню, плановому виконанню, контролю та регулюванню. Врахування всіх сторін процесу управління та вміле їх поєднання забезпечує прийняття управлінською командою оптимальних управлінських рішень за певних умов.

Слід також зазначити, що ієрархія бізнес-процесів не обмежена двома рівнями і може бути розширена до окремих операційних рівнів. Однак у міру переходу до кожного наступного рівня універсальність програми зникає і збільшується спеціалізація на певну галузь чи вид діяльності. Тому в націому

дослідженні проведено декомпозицію системи управління підприємством за бізнес-процесами у сфері універсального управління. У майбутньому ця модель може бути розширена керівниками підприємства, які мають інформацію про конкретні види діяльності та інші ієрархічні елементи.

1.2. Мета, завдання бізнес-аналізу діяльності підприємств

Перехід світової економіки до нового етапу свого розвитку супроводжується новими формами економічної дійсності, яку ми в першу чергу пов'язуємо з поняттями цифрової економіки. Цифрова економіка на сьогодні не сформована в класичному розумінні науки, вона має безліч неточностей, невідповідностей та інших невивчених питань, що притаманні саме цьому етапу її розвитку; багато постулатів, що слугуватимуть основою нової науки ще не обґрунтовані та не доведені вченими, але така наука існує, вона намагається виконувати свої функції та швидко розвиватися і адаптуватися в сучасну економічну структуру. Однією з переваг цифрової економіки є легкість та доступність отримання інформації для проведення своїх досліджень, що в свою чергу є і суттєвим недоліком: опрацювати великі масиви вихідної інформації з кожним наступним періодом стає все проблематичніше. Глобалізація економіки також є невідворотнім процесом, що, з однієї сторони, сприяє покращенню економічних відносин в світі між різними господарюючими суб'єктами, з іншої – великі масиви інформації необхідно обробляти швидко, якісно, з отриманням конкретних результатів [1]. Все це сприяє розвитку нових форм бізнес-аналітики (класичне визначення: процес аналізу інформації для прийняття бізнесових рішень; вона включає у себе методи збору і обробки інформації, оцінку ризиків, моделювання і прогнозування за допомогою інформаційних і телекомунікаційних технологій), адже обробка великих масивів даних не може вміщуватися в одному дослідженні, для цього існують аналітичні бізнес-центри, основним завданням котрих і є проводити збір інформації, опрацювання її та розробка на перспективу планів, проектів тощо. Поява на глобальному ринку

бізнес-аналітики, як нового перспективного напрямку розвитку економіки в свій час відіграла надзвичайну роль в становленні її як окремої науки [2]. Як відомо, метою будь-якої науки є пізнання законів природи та суспільства і отримання корисних для нього (суспільства) результатів. Бізнес-аналіз покликаний вирішувати для економіки декілька завдань:

- автоматизація управління інформацією на підприємстві (інтелектуальна бізнес-аналітика);

- аналіз великих обсягів даних в світі, що мають великі потенційні можливості отримання інформації;

- створення дослідницьких та консалтингових компаній для бізнес-користувачів такою інформацією;

- створення програмного забезпечення для допомоги управлінцям в збереженні та аналізі як фактичних даних, так і результатів проведеного аналізу тощо [3].

Цілком погоджуємося з думкою Яремко З. М. [4], яка стверджує, що при роботі з аналітикою недостатньо просто мати інформаційні технології, а важливо ідентифікувати, які бізнес-процеси необхідно підтримувати через інформаційну систему, а також визначити, яким чином створюється додана вартість на підприємстві, що дає змогу стверджувати: бізнес-аналітика – це комбінація інформаційних технологій, людських компетенцій та організаційних процесів.

Виходячи з власної моделі бізнес-аналітики компанії, можна помітити, що надання інформації та потреба в ній мають багатовекторне спрямування, а саме:

- керівники та інформаційні менеджери займаються розробленням бізнес-стратегії, та її створенням, успішною реалізацією бізнес-процесів, Програмісти ETL, спеціалісти по базах із даними – для збору даних, та їхнім перетворення щодо доступної та корисну форму, фахівці із ІТ – шляхом побудови джерел даних та також ІТ-інфраструктури, а отже, тоді завданням має бути безпосередньо аналітична діяльність, як результат якої є створення інформації а також знання, котрі з'єднують бізнес-технічне середовище. Обсяг всієї інформації у світі має темп до постійного зростання, а отже, темпи даного

- керівники та інформаційні менеджери займаються розробленням бізнес-стратегії, та її створенням, успішною реалізацією бізнес-процесів, Програмісти ETL, спеціалісти по базах із даними – для збору даних, та їхнім перетворення щодо доступної та корисну форму, фахівці із ІТ – шляхом побудови джерел даних та також ІТ-інфраструктури, а отже, тоді завданням має бути безпосередньо аналітична діяльність, як результат якої є створення інформації а також знання, котрі з'єднують бізнес-технічне середовище. Обсяг всієї інформації у світі має темп до постійного зростання, а отже, темпи даного

- керівники та інформаційні менеджери займаються розробленням бізнес-стратегії, та її створенням, успішною реалізацією бізнес-процесів, Програмісти ETL, спеціалісти по базах із даними – для збору даних, та їхнім перетворення щодо доступної та корисну форму, фахівці із ІТ – шляхом побудови джерел даних та також ІТ-інфраструктури, а отже, тоді завданням має бути безпосередньо аналітична діяльність, як результат якої є створення інформації а також знання, котрі з'єднують бізнес-технічне середовище. Обсяг всієї інформації у світі має темп до постійного зростання, а отже, темпи даного

- керівники та інформаційні менеджери займаються розробленням бізнес-стратегії, та її створенням, успішною реалізацією бізнес-процесів, Програмісти ETL, спеціалісти по базах із даними – для збору даних, та їхнім перетворення щодо доступної та корисну форму, фахівці із ІТ – шляхом побудови джерел даних та також ІТ-інфраструктури, а отже, тоді завданням має бути безпосередньо аналітична діяльність, як результат якої є створення інформації а також знання, котрі з'єднують бізнес-технічне середовище. Обсяг всієї інформації у світі має темп до постійного зростання, а отже, темпи даного

- керівники та інформаційні менеджери займаються розробленням бізнес-стратегії, та її створенням, успішною реалізацією бізнес-процесів, Програмісти ETL, спеціалісти по базах із даними – для збору даних, та їхнім перетворення щодо доступної та корисну форму, фахівці із ІТ – шляхом побудови джерел даних та також ІТ-інфраструктури, а отже, тоді завданням має бути безпосередньо аналітична діяльність, як результат якої є створення інформації а також знання, котрі з'єднують бізнес-технічне середовище. Обсяг всієї інформації у світі має темп до постійного зростання, а отже, темпи даного

зростання є занадто високими [5]. Їх можна сполучити у дві групи: інформація, отримана користувачами ІТ-системами, і неструктуровані дані із різних джерел (не враховуючи врахування даних по соціальних мережах, «хмарних» додатків тощо). Такі дані можливо використовувати щодо аналізу й прийняття рішень стосовно управління.

Цифровізація економіки базується на застосуванні Business Intelligence (аббревіатура BI) в бізнес-аналізі - комп'ютерні методи та інструменти (вони використовуються організаціями для перетворення транзакційних бізнес-даних у форму, зрозумілу людині, а також використовуються в бізнес-аналізі), а також

засоби для роботи з таблицями оброблених даних [6]. Для організацій і підприємств використання BI-систем є корисним, оскільки вона збирає інформацію з усіх джерел, що належать організації, і надає керівникам базову, структуровану, структуровану інформацію і головне – прив'язану до цільових

показників компанії. Водночас це дозволяє переходити від незадовільного показника через його компоненти до даних нижчого рівня, до вихідного документа. Це дозволяє менеджерам максимально чітко бачити поточний стан компанії. При виявленні відхилень від норми чи інших показників система BI

сповіщає користувача та дозволяє негайно визначити причину відхилення та швидко підготувати заходи щодо її усунення [7]. Крім того, широко використовуються BI-платформи та BI-програми, доступні споживачам, які вже проводять бізнес-аналіз для аналізу зростаючої кількості даних, і зрозуміло, що розвиток ринку BI-платформ як в Україні, так і в навколишньому середовищі.

світ продовжить стрімко розвиватися. Усе це дозволяє зробити висновок, що реалізація всіх перерахованих заходів у бізнес-середовищі потребує особливого рівня знань, високого рівня «креативності», аналітичного мислення тощо потребує відповідного кадрового забезпечення. Вступаючи в епоху глобальної

економіки, міжнародний бізнес стикається з проблемами, притаманними всім його галузям, але в першу чергу це стосується підготовки висококваліфікованих кадрів, яких у багатьох галузях катастрофічно не вистачає, а в деяких взагалі немає. Зі своїм стрімким розвитком світова економіка отримує нові специфічні

категорії: наприклад, інформація – це новий вид товару, унікальний нематеріальний актив, але використання його супроводжується і специфічними проявами. Виходячи з цього, аналіз інформації перетворюється в абсолютне

новий креативний вид управлінської діяльності, який, в свою чергу, тісно пов'язаний з бізнес-процесами (системою управління якістю, маркетингом,

інвестуванням, управлінням персоналом, менеджментом в галузі виробництва та фінансів). Щоб навчитися управляти такими обсягами інформації в світовій економіці давно існують фахівці з бізнесаналітики. Найпершими вони з'явилися

в банківській сфері, консалтингових фірмах, фінансових корпораціях, холдингах,

аудиті, інші таких спеціалістів запрошують в усі сфери діяльності, в тому числі у вертикально інтегровані аграрні підприємства, державні структури тощо [8].

Одним із аспектів, який робить бізнес-аналіз таким цікавим, є діапазон та характер проектів змін у бізнесі. Досліджувані бізнес-системи та підходи,

необхідні для проведення бізнес-аналізу, можуть бути дуже різними. В межах різних контекстів проектів бізнес-аналітикам може знадобитися адаптувати діяльність, яку вони виконують і вибрати, які техніки вони повинні застосувати.

Ім також може знадобитися взаємодія і впливати на зацікавлених сторін, які мають суттєво різні погляди.

Ця різноманітність відображена в шести основних завданнях бізнес-аналізу (рис. 1.3).

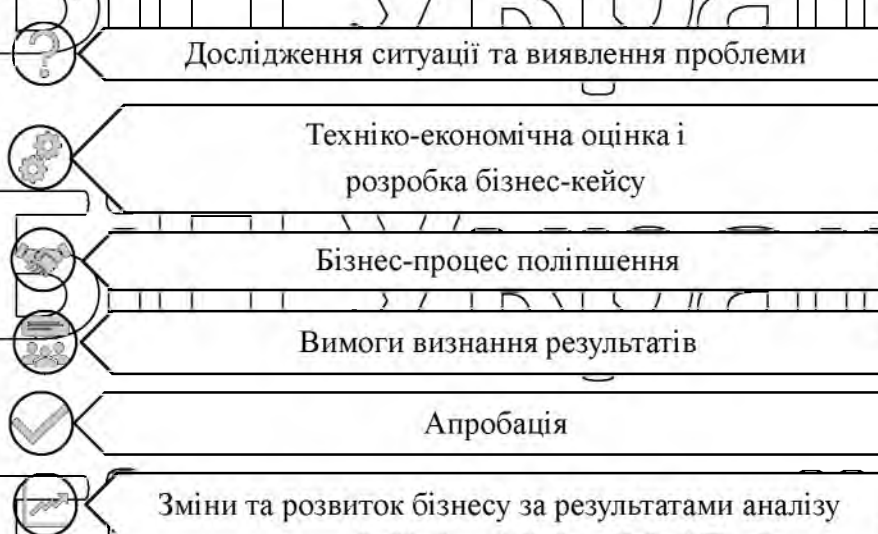

Рис. 1.3. Основні завдання бізнес-аналізу

Джерело: Debra Paul, James Cadle, Malcolm Eva, Craig Rollason, Jonathan Hunstey.: *Business Analysis*, 2018. 412 p.

НУБІП України

1.3. Роль бізнес-аналізу в управлінні діяльністю суб'єктів малого підприємства

Аналізуючи земельну площу України станом на 01.01.2020 р., слід зауважити, що у структурі земельної площі сільськогосподарські угіддя становлять 68,5 % (рис. 1.4).

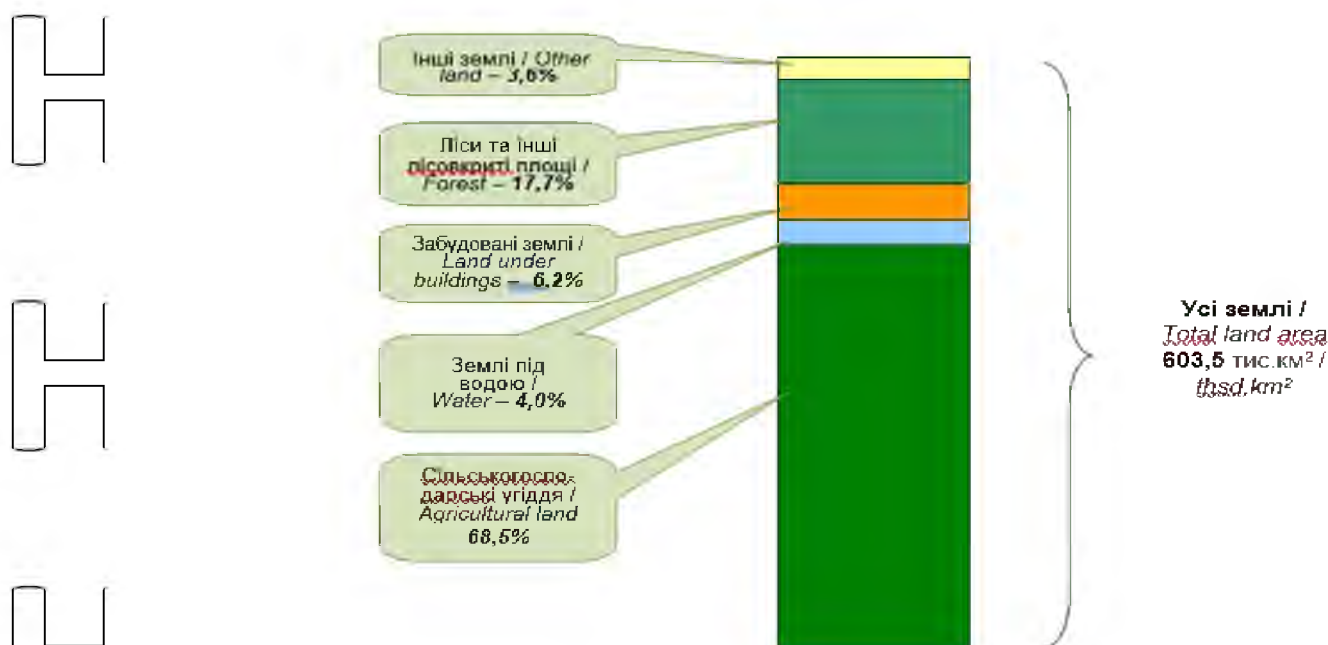

Рис. 1.4. Земельна площа України на 01.01. 2020 р.

Джерело: Державна служба статистики України

З огляду на землевласників, варто відмітити, що поточна фермерська структура включає 14926 великих підприємств з середньою площею земельних ділянок понад 2080 га; 42932 малих фермерських господарств, у землеволодінні яких, в середньому, 92 га землі; 5,4 млн. домогосподарств, які в середньому обробляють 1,2 га сільськогосподарської землі і виробляють продукцію, в основному, для власного споживання. Оцінюючи землевласників та землекористувачів земельних ділянок, варто зауважити, що найбільше малих

фермерських господарств, а отже на їх частку припадає значний обсяг аграрного виробництва в Україні.

З'ясуємо, які ж саме підприємства варто віднести до суб'єктів малого підприємництва. Згідно Господарського Кодексу України, статті 55, суб'єкти господарювання залежно від кількості працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік можуть належати до суб'єктів малого підприємництва, у тому числі до суб'єктів мікропідприємництва, середнього або великого підприємництва.

Суб'єктами мікропідприємництва є особи, зареєстровані відповідно до закону як фізичні особи, середньооблікова чисельність працівників яких за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та мають річний дохід від будь-якої діяльності – підприємці. Діяльність не перевищує суму, що дорівнює 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

Юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої корпоративно-правової форми та форми власності, середньооблікова чисельність працівників яких за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб і річний дохід від будь-якої діяльності не повинен перевищувати суми, що дорівнює п.1. 2009 р. 2 млн. євро за середньорічним курсом Національного банку України.

Суб'єктами малого підприємництва є:
Фізичні особи, у яких середньооблікова чисельність працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності яких не перевищує цього розміру, - фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як підприємці, до 10 мільйонів євро за середньорічним курсом Національного банку України;

Юридичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої корпоративно-правової форми та форми власності, середньооблікова чисельність працюючих за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб і річний дохід від будь-якої діяльності не повинен перевищувати суми, що

дорівнює п. 3. 2000 р. 10 млн євро визначається за середньорічним курсом Національного банку України.

Суб'єктами великого підприємництва є юридичні особи з середньообліковою чисельністю працюючих за звітний період (календарний рік)

понад 250 осіб та річним доходом від будь-якої діяльності, що перевищує цей розмір, - суб'єкти підприємництва будь-якої організаційно-правової форми та форми власності. Він дорівнює 50 млн євро за середньорічним курсом Національного банку України.

Слід зазначити, що ситуація з розвитком малого та середнього бізнесу в Україні потребує термінового вирішення, адже статистичні дані та їх прогноз на найближчу перспективу свідчать про її погіршення. У розвинутих країнах на МСП припадає половина ВВП. В Італії середній і малий бізнес забезпечує близько 95% доходів держави.

На жаль, більшість малих і середніх підприємств останніми роками на території нашої країни не приносять прибутку. Це підтверджує оцінка фінансових результатів до оподаткування середніх та малих підприємств за 2017-2018 рр. методом експоненціального згладжування.

Виходячи з цього, можна говорити про наявність низки проблем та невирішених питань, які стримують розвиток малого та середнього підприємництва в Україні:

- загальний стан української економіки; Монополізація підприємницьких підприємств, особливо великих, виключає їх підприємства з ринку малого бізнесу; менша конкуренція на внутрішніх ринках;
- відсутність достатнього початкового капіталу, власних фінансових ресурсів, сировини, матеріалів, будівель та обладнання для відкриття бізнесу;
- незавершеність податкової системи;
- високий рівень корупції, нестабільність умов ведення бізнесу, бюрократія, рейдерство;
- слабо розвинена інфраструктура підтримки та розвитку малого бізнесу;

• форма декларації про державну підтримку; Нестача кваліфікованих кадрів, відсутність практичних підприємницьких навичок працівників в управлінні підприємствами, повна відсутність системи підготовки кадрів, перепідготовки людей для підвищення підприємницької активності та кваліфікації;

• обмежені можливості захисту від незаконних вторгнень; Кількість ліцензій, стандартів і резервних ліцензій;

- неефективне та корупційне тестування;
- застарілі технічні стандарти;

• слабкий захист прав власності;

• низький рівень інформаційно-комунікаційних технологій.

На жаль, на території нашої держави в останні роки спостерігається збитковість більшості підприємств малого і середнього бізнесу. Сказане підтверджується здійсненим прогнозом значень фінансового результату підприємств середнього і малого бізнесу до оподаткування на 2017-2018 рр. за допомогою методу експоненціального згладжування.

Важливими умовами ефективного функціонування малих підприємств у сучасних умовах є ефективне використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів та їх оптимальне поєднання. Такі умови вимагають системного аналізу

основних параметрів, що характеризують фінансову стійкість, прибутковість і платоспроможність підприємства. При проведенні такого аналізу велике

значення має інформаційне забезпечення, яке є основним джерелом фінансової

звітності. Спрощена побудова форм фінансової звітності суб'єкта малого

підприємництва не дозволяє використовувати загальну методологію

фінансового аналізу, оскільки вони містять узагальнену інформацію про такі

показники, як активи, капітал, зобов'язання, доходи та витрати підприємства.

Тому вважаємо, що особливості методології проведення аналізу діяльності

малих підприємств в умовах обмеженого інформаційного забезпечення

потребують комплексного та всебічного дослідження.

Висновки до розділу 1

Основою діяльності будь-якої організації є її бізнес-процеси або бізнес-процеси, які визначаються цілями і завданнями підприємства. Процеси забезпечують здійснення всіх видів підприємницької діяльності, пов'язаної з виробництвом товарів та/або послуг, які суб'єкт господарювання виробляє, або продає та постачає, або виконує разом. Для кожного виду робіт, що входять до загального процесу господарської діяльності, визначаються тимчасові характеристики, що визначають місце, початкові умови та час виконання в загальній послідовності робіт.

Бізнес-операції, які починаються з одного або кількох ресурсів і закінчуються створенням продуктів, необхідних клієнту, являють собою певну кількість внутрішніх дій (клієнт не обов'язково є споживачем поза компанією, він може бути споживачем поза компанією, відділ організації або конкретний співробітник).

Водночас виявлення множинних класифікацій бізнес-процесів підприємства є лише науковою основою для забезпечення практичного значення. Формування єдиного уявлення про управління бізнес-процесами в процесно-структурованій системі управління передбачає формування єдиної структури бізнес-процесів підприємства, яка може виступати практичним інструментом управління. Таку структуру можна показати у вигляді «дерева процесів», які разом складають саме підприємство. Дерево процесів — це ієрархія, яка містить групи універсальних процесів.

Важливими умовами ефективного функціонування малих підприємств у сучасних умовах є ефективне використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів та їх оптимальне поєднання. Такі умови вимагають системного аналізу основних параметрів, що характеризують фінансову стійкість, прибутковість і платоспроможність підприємства. При проведенні такого аналізу велике значення має інформаційне забезпечення, яке є основним джерелом фінансової звітності. Спрощена побудова форм фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва не дозволяє використовувати загальну методологію

фінансового аналізу, оскільки вони містять узагальнену інформацію про такі показники, як активи, капітал, зобов'язання, доходи та витрати підприємства. Тому вважаємо, що особливості методології проведення аналізу діяльності малих підприємств в умовах обмеженого інформаційного забезпечення потребують комплексного та всебічного дослідження.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 2

БІЗНЕС-АНАЛІЗ ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Оцінка організаційно – економічного потенціалу фермерського господарства «Компанія Агроплан»

Фермерське гос подарство «Компанія Агроплан» створене та діє відповідно до Господарського та Цивільного Кодексу України, Закону України «Про овочівництво» та інших чинних нормативно-правових актів. Юридична адреса фермерського гос подарства: Україна, Кіровоградська область, Компаніївський район, с.Германівка, вул. 28412. У цій місцевості клімат є оптимальним для сільськогосподарської діяльності.

Основними видами діяльності є 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур, 46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин.

Основними конкурентами ФГ «Компаніївський агроплан» в Кіровоградській області є: СТОВ «Надія», ПП «Дружба», СТОВ «Зоря», ПСП «Промінь».

Бухгалтерія займається веденням бухгалтерського обліку на підприємстві. Її очолює Олесевич Ніна Анатоліївна. Обов'язки бухгалтера обертаються навколо достовірного та точного управління фінансами. Це включає в себе перевірку процедур обліку для визначення їхньої ефективності та підтвердження коректності всіх процедур. Робота бухгалтера також полягає в реалізації бізнес-планів та розробці пропозиції, які принесуть вигоду компанії.

До складу засновників входять Байкулов Руслан Русланович та Воронюк Микола Миколайович із часткою 50/50. Статутній капітал фермерського господарства – 1000 грн (Додаток Б 1).

Керівником ФГ «Компаніївський агроплан» є Байкулов Руслан Русланович. В його обов'язки входять визначення, формулювання, планування, здійснення і координація діяльності підприємства.

Станом на жовтень 2022 року підприємство володіє площею оброблювальної землі близько 2 тис. га. (Додаток Б 2).

ФГ «Компаніївський агроплан» самостійно визначає облікову політику; розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів; затверджує правила документообігу і технологію обробки облікової інформації.

На підприємстві використовується журнальна форма обліку з елементами комп'ютерної обробки. Для ефективного та швидкого ведення обліку використовується програма «MeDoc». Як і всі інші підприємства для контролю за веденням операцій і сальдо по рахунках використовує Оборотно-сальдову відомість за місяць.

Відповідно до законодавства України ФГ «Компанія Агроплан» є юридичною особою, тому має самостійний баланс, рахунки, в тому числі валютні в установах банків. Також у господарстві є поштові марки, круглі монети, бланки з повним найменуванням та інші атрибути юридичних осіб. Основні вимоги ФГ «Компанія Агроплан» наведені в таблиці 2.1.

За законодавством України ФГ «Компаніївський Агроплан» є юридичною особою, отже, має власний баланс, рахунки, в тому числі в іноземній валюті в банківських установах. Фермерське господарство також має штамп, круглу печатку, фірмовий бланк із зазначенням повного найменування та інші атрибути юридичної особи. Основні реквізити ФГ «Компаніївський Агроплан» зображено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Інформація ФГ «Компанія Агролан», 2022 р.	
Назва підприємства	ФГ «Компанія Агролан»
Юридична адреса підприємства	Україна, Кіровоградська область, Компаніївський район, с. Гарманівка, 28412.
Код за ЄДРПОУ	34336543
Дата реєстрації підприємства	05.04.2007
Форма власності	Приватна
КОПФ	110
КВЕД	01.11
Валютний рахунок	x
Розмір статутного фонду, грн.	1000 грн.
Кількість акцій, шт.	x
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	16
Загальна площа с.-г. угідь, га	940,16
Головний бухгалтер	Олександр Ірина Анатоліївна
Керівник	Байкулов Руслан Русланович

Джерело: за даними ФГ «Компанія Агролан»

Згідно зі статтею 2 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [22] сьогодні ми використовуємо фінансову звітність для першої оцінки розміру підприємства та поділу його на мікро-мале-середнє та велике, звітні періоди та показники. При цьому аналізуються показники: середньооблікова чисельність працівників, балансова вартість активів, чистий дохід від реалізації продукції. Отже, надамо оцінку розмірів господарства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Розміри ФГ «Компанія Агролан» за показниками 2021 р.

Показники розміру підприємства (ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»):	ФГ «Компанія Агролан»	Референтні значення*			
		Мікропідприємство	Мале підприємство	Середнє підприємство	Велике підприємство
Балансова вартість активів, тис грн	54 430,4	до 10850	до 124000	до 620000	більше 620000
Чистий дохід від реалізації продукції, тис грн	53 683,5	до 21700	до 248000	до 1240000	більший 1240000
Середня кількість працівників, осіб	16	до 10	до 50	до 250	більше 250

Джерело: за даними ФГ «Компанія Агролан»

Відповідно до таблиці 2.2, ФГ «Компанія Агролан» відноситься до малих підприємств.

Підприємство веде оперативний облік результатів своєї діяльності, своєчасно формує а також подає у відповідні органи статистичну інформацію та звіти до органів державної статистики та адміністративних органів. Так як ФГ «Компанія Агролан» відноситься до суб'єктів малого підприємництва, стже, за Законом, готує та подає зведені фінансові звіти. Відповідно до ПСБО 25 «Фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва» [17] фінансовою звітністю суб'єкта малого підприємництва є форми 1-м та 2-м. Також спеціальна статистична звітність, яка є обов'язковою для господарства.

Фінансовий рік ФГ «Компаніївський Агролан» визначається відповідно до календарного року. Вищим господарським органом є Установчі збори. Очолює господарський орган, який керує поточними справами.

Здійснений моніторинг організаційно-господарської спроможності ФГ «Компанія Агролан» дає підстави стверджувати, що господарство забезпечене необхідними ресурсами для виконання основної діяльності, та має високу ефективність виробничо-господарської діяльності.

2.2. Обліково- інформаційне забезпечення проведення бізнес-аналізу фермерського господарства «Компаніївський Агролан»

Потенційні інвестори, партнери, державні структури та ЗМІ використовують інформацію з фінансової звітності для досягнення певних результатів діяльності того чи іншого підприємства. Це передбачає визначення рівня збалансованості руху фінансових ресурсів, оцінку руху власного капіталу та капіталу, вкладеного в процес господарського обігу, спрямованого на отримання прибутку, а також оцінку правильності використання коштів для підтримки ефективного капіталу. структура, яка збільшує фінанс. стабільність підприємства; Організація контролює оптимальне розташування фінансових потоків і доцільність оплати певних витрат.

Бухгалтерська інформація, отримана в результаті аналізу фінансової звітності, є цінною та важливою при прийнятті управлінських рішень, але має наступні недоліки: - Загальна інформація – За звітний період можна загалом

діагностувати лише діяльність підприємства, чітко визначену законодавством; -

Історія - реальні дані доступні для оцінки протягом кількох днів після закінчення звітного періоду та встановлюють історичні факти, на які неможливо вплинути;

- Обмежено - Відсутня інформація за видами економічної діяльності.

Ми вважаємо звітність даних основним джерелом інформації для аналізу

ФГ «Компаніївський Агролан».

На фінансову звітність впливають:

• аграрна форма. Загалом фермерське господарство має такий самий набір звітів, як і суб'єкти господарювання відповідного типу. Юридичні особи звітують приблизно так само, як і звичайні сільськогосподарські підприємства.

Домогосподарство – ФОП – та сама звітність, що й ФОП у відповідній податковій угоді;

• податкова система. Так само він може бути узагальнений і спрощений як для звичайних юридичних, так і для фізичних осіб. Це впливає на тип оголошення;

• сімейний стан. Він починає діяти з 2021 року, коли податкова звітність та ЄСВ подаються спільно. Таким чином, у ЄЕС раніше не було форми D5, де члени ЄГ звітують у ЄЕС. Натомість кожен член такої ФГ повинен подати декларацію про майновий стан і доходи.

Оскільки досліджуване господарство є юридичною особою, бухгалтер господарства готує фінансовий звіт і подає його до відповідних органів, наприклад: баланси та звіти про фінансові результати. Цей процес ст. 28 Закон № 973, згідно з яким фермерські господарства повинні вести бухгалтерський облік своєї діяльності та подавати фінансову звітність і статистичну інформацію.

Крім фінансового звіту інформацію про податки можна отримати зі звіту про податок на ферму. Форма цього звіту залежить від податкової системи.

Сільськогосподарські юридичні особи можуть бути суб'єктами таких податкових режимів:

- Спрощенець, єдиний податок 4 групи («Сільське господарство»). Це найпоширеніша група. При використанні цієї групи господарства можуть бути платниками ПДВ або неплатниками ПДВ. Розмір податку визначається розміром земельної ділянки та нормативною грошовою оцінкою землі (НГО).

- Загальний, тобто платник податку на прибуток. При цьому особа може як платити ПДВ, так і не платити. Такі системи можуть бути корисними, коли є значні витрати або втрати;

- спрощенець, єдиний податок 3 групи, ставка податку 3% від доходу та сплата ПДВ;

- спрощений, єдиний податок 3 групи, ставка податку 5% від доходу та несплата ПДВ.

ФГ «Агролан Компанія» використовує спрощену систему оподаткування та сплачує податок 4 групи, а також є платником ПДВ.

- положення, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал, примітки до фінансової звітності);

- спрощена фінансова звітність - набір, що містить спрощені баланси та звіти про фінансові результати для малих підприємств (1-е та 2-е) або мікропідприємств (1-е та 2-е). Дана форма складена відповідно до НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність».

Вибір комплексу фінансової звітності відбувається наступним чином.

- повний пакет - Ви завжди можете вибрати незалежно від сфери діяльності та податкового режиму (п. 2 ч. 2 НПК(С)БО 1). Але тоді ФГ не може скористатися спрощенням, передбаченим НП(с)БО 25 для МСБ, наприклад має бути враховано надання відпускних тощо.

Форми 1 та 2 – якщо ФГ підпадає під критерії «мале підприємство» за ч. ст. № 2 "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р. 996;

форми 1-мс та 2-мс - якщо ФГ є адресою за критерієм «мікропідприємство» згідно з ч. 2 ст. 2 ПБУ або є групою єдиного податку.

Оскільки ФГ «Компанія Агролан» належить до малих підприємств, то готує та подає першу та другу форми.

Статистична звітність, що подається до Держстату, є обов'язковою. Він є обов'язковим для всіх суб'єктів підприємницької діяльності, тому даний звіт слід подавати до ФГ та юридичної особи ФГ - ФОП. Основною статистичною формою сільськогосподарської звітності є звіт, наведений у таблиці 2.5.

- положення, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал, примітки до фінансової звітності);

- Спрощена фінансова звітність - набір, що містить спрощені баланси та звіти про фінансові результати для малих підприємств (1-й і 2-й) або мікропідприємств (1-й і 2-й). Дані форми складаються відповідно до НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність».

Вибір комплексу фінансової звітності відбувається наступним чином:

- Повний пакет - Ви завжди можете обрати незалежно від сфери діяльності та податкового режиму (п. 2 п. 2 НП(С)БО 1). Однак ФГ не може скористатися спрощенням, передбаченим НП(С)БО 25 для МСП, наприклад, потрібно розрахувати розподіл відпускних тощо.

- форми 1 та 2 - якщо ФГ підпадає під ознаку «мале підприємство» за ч. 2 ст. 2 Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996;

- форми 1-мс та 2-мс - якщо ФГ підпадає під ознаки «мікропідприємства» згідно з ч. 2 ст. 2 Метод обліку або якщо в тій самій податковій групі 3.

Оскільки ФГ «Компанія Агролан» належить до малих підприємств, то готує та подає першу та другу форми.

Статистична звітність, що подається до Держстату, є обов'язковою. Він є обов'язковим для всіх суб'єктів господарювання, тому цей звіт необхідно подавати юридичним особам ФГ та ФГ - ФОП. Основною статистичною формою сільськогосподарської звітності є звіт, наведений у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Статистична звітність фермерського господарства

СТАТИСТИЧНА ЗВІТНІСТЬ		
Яким ФГ подавати	Звітний період	Звіт
	квартал	Звіт із праці (1-ПВ квартална)
	рік	Структурне обстеження підприємства (1-підприємство)
	рік	Звіт про витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) сільського господарства (2-ферм)
усі ФГ (сільського господарства)	рік	Звіт про посівні площі сільськогосподарських культур (4-ст)
статистична звітність*)	рік	Звіт про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств (50-ст)
	місяць	Звіт про реалізацію продукції сільського господарства (21-заг)

* це далеко не всі форми. Вони визначаються специфікою ФГ. Усі можна знайти у таблиці 2021.

Джерело: <https://buhplatforma.com.ua/article/8393-zvtnst-fermerskogo-gospodarstva-2020-uzr-1>

Окрім звітної інформації, для проведення аналізу доцільно також використовувати дані оперативного обліку, управлінську звітність, позаоблікові

дані тощо.

2.3. Управлінський аналіз суб'єкта малого підприємства

Управлінський аналіз є середнім етапом управління підприємством, спрямованим на минулу та майбутню діяльність бізнес-сегментів, інформаційною базою є дані, зібрані в системі управлінського обліку, спрямовані на аналітичну підтримку управлінських рішень (внутрішній ретроспективний, оперативний, перспективний аналіз), Оцінка складається з економічного аналізу. Обліково-аналітичний простір замикається бухгалтерією як цілісною системою. Управлінська аналітика як складова частина підпорядкованого управлінського обліку як його підсистема, що є інформаційною базою. Графічний обліковий простір з усіма його елементами зображено на рисунку 2.4.

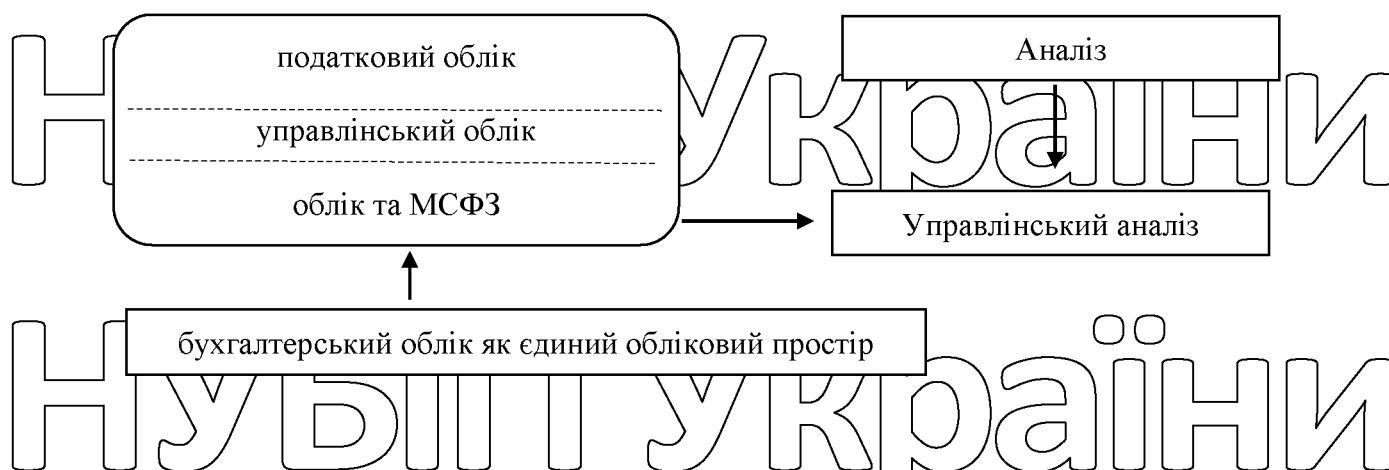

Рис. 2.4. Місце управлінського аналізу в бухгалтерському обліку

Джерело: Адаптовано автором за [36, стор. 286]

Аналітика займає центральне місце в різних інформаційних потоках, які включають аналіз економічного менеджменту. У літературних джерелах економічний аналіз класифікують за кількома ознаками. Однією з них є управління, де початковою фазою управління (планування) є перспективний аналіз (прогнозування), фазою оперативного управління – оперативний аналіз, а останньою фазою (контролю) управління – поточний аналіз (ретроспектива). При цьому детально розглядаються сутність, цілі та функції аналітичного підходу та «розвинута ринкова економіка потребує розрізнення внутрішньої, управлінської та зовнішньої форм фінансового аналізу» [37, С. 287].

Основною відмінністю управлінського аналізу від економічного аналізу є предмет його дослідження – минулі та майбутні наслідки функцій розділу підприємницької діяльності. Блок – це основна інформаційна одиниця управлінського обліку, яка виділяється для звітної та прогнозової інформації. Відповідно, від того, як на підприємстві вирішується проблема поділу бізнесу, залежить подальша робота всієї системи управлінського обліку з успішністю управлінського аналізу. У зв'язку з цим особливої уваги заслуговує питання про сутність блоків управлінського аналізу, порядок їх формування та їх класифікацію.

Сегментація бізнесу повинна, перш за все, створити передумови для реалізації двох важливих функцій в системі управління організацією: планово-аналітичної та контрольно-керівної. Це потребує позиціонування окремих складових підприємницької діяльності у двох координатах: як інформаційного та організаційного бізнесового блоку. Інформація дуже різноманітна, і її характер визначається індивідуальними особливостями та стратегією фірми.

Основна мета управлінського аналізу полягає в тому, щоб спрямувати процес управління на досягнення цілей, які стоять перед компанією. Значення управлінського аналізу для підприємств величезне. Це сполучна ланка між бухгалтерським обліком і управлінням, де в їх функції частково входять:

- послуги (надання необхідної інформації для управління);
- функція прийняття рішень (функція управління);
- внутрішній контроль в компанії.

Всі ці заходи спрямовані на досягнення мети кінцевого результату діяльності підприємства. Інформація може містити встановлені (планові, нормативні) та фактичні показники, у тому числі відомості про порушення, виявлені під час ведення бухгалтерського обліку. Функції управління здійснюються на основі даних дисперсійного аналізу, загального охоплення та загальних результатів діяльності підприємства, які необхідні для прийняття стратегічних (оперативних) тактичних рішень. Функція внутрішнього контролю зводиться до контролю за економічними функціями організації в цілому та її структурних частин.

Тому управлінський аналіз слід розглядати як проміжну фазу управління підприємством. Метою аналізу є минула, теперішня та майбутня діяльність бізнес-сегменту, інформаційною базою є дані, зібрані в системі управлінського обліку, а також планова та нормативна база. За допомогою такої інформації можна оцінити рівень матеріаломісткості, трудових і фінансових ресурсів, зробити короткострокові прогнози поведінки витрат для різних обсягів виробництва.

Специфіка діяльності компанії в цілому та характеристики об'єкта аналітичної оцінки зокрема відрізняються /у виборі окремих фаз аналізу та виділенні найбільш загальної з трьох основних.

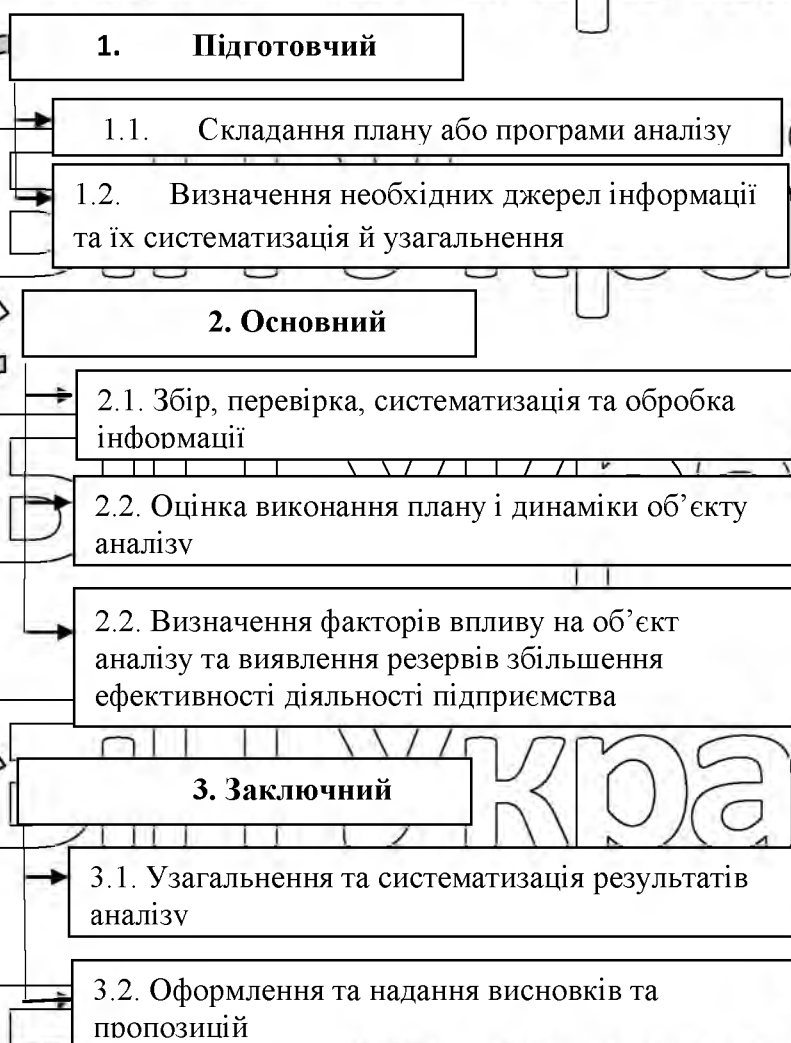

Рис. 2.5. Етапи проведення управлінського аналізу на підприємстві

Джерело: адаптовано автором за []

Також необхідно звернути увагу на можливість повернення до підготовчого етапу в ході реалізації основного етапу. Це стає необхідним у разі виявлення раніше не врахованих факторів і деталей. Саме в цьому випадку може виникнути необхідність коректування завдань, інформаційного забезпечення і методики проведення аналізу, тобто організаційних аспектів аналітичного процесу.

Управлінський аналіз на будь-якому підприємстві, чи господарстві слід розпочинати з оцінки забезпеченості господарства ресурсами. Оцінемо майно

фермерського господарства із використанням горизонтального аналізу статей балансу та показників динаміки (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Горизонтальний аналіз майна ФГ «Компаніївський Агролан», 2019 – 2021 рр., тис. грн

Вартість майна на кінець звітного періоду, тис. грн	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Абсолютний приріст, 2021 р. до 2019 р., +, -,	Темп приросту 2021 р. до 2019 р., %
Основні засоби, первісна вартість	33 437,8	36 938,8	36 001,1	2 563,3	107,7
Запаси	11 855,9	13 850,8	17 585,1	5 729,2	148,3
Гроші та їх еквіваленти	147,3	198,4	844,2	696,9	в 5,7 разів
Всього майна	41 543,0	46 340,0	54 430,4	12 887,4	131,0

Джерело: за даними ФГ «Компаніївський Агролан»

Горизонтальний аналіз майна підприємства вказує на його абсолютний приріст за аналізовані роки, 2019 – 2021 рр. Найбільший приріст спостерігаємо по грошових коштах, які у 2021 р. порівняно із 2019 р. збільшилися на 696,9 тис. грн, або ж у 5,7 разів. Що може свідчити про ефективнішу діяльність господарства у звітному періоді. Запаси фермерського господарства також зросли на 5729,2 тис. грн, або ж на 48,3 %, що можна трактувати як з однієї сторони – збільшення виробництва готової продукції на складах, з іншої – їх неліквідність, або ж скорочення їх оборотності. Зросла вартість оборотних засобів у звітному періоді порівняно із базисним на 2563,3 тис. грн, або ж на 7,7 відсотків, що свідчить про розширене відтворення. В цілому, майно господарства зросло на 12887,4 тис. грн, або ж на 31 відсоток.

Відобразимо на круговій діаграмі структурні зміни майна в динаміці за 2019 р. та 2021 р. ФГ «Компаніївський Агролан» (рис. 2.6, 2.7).

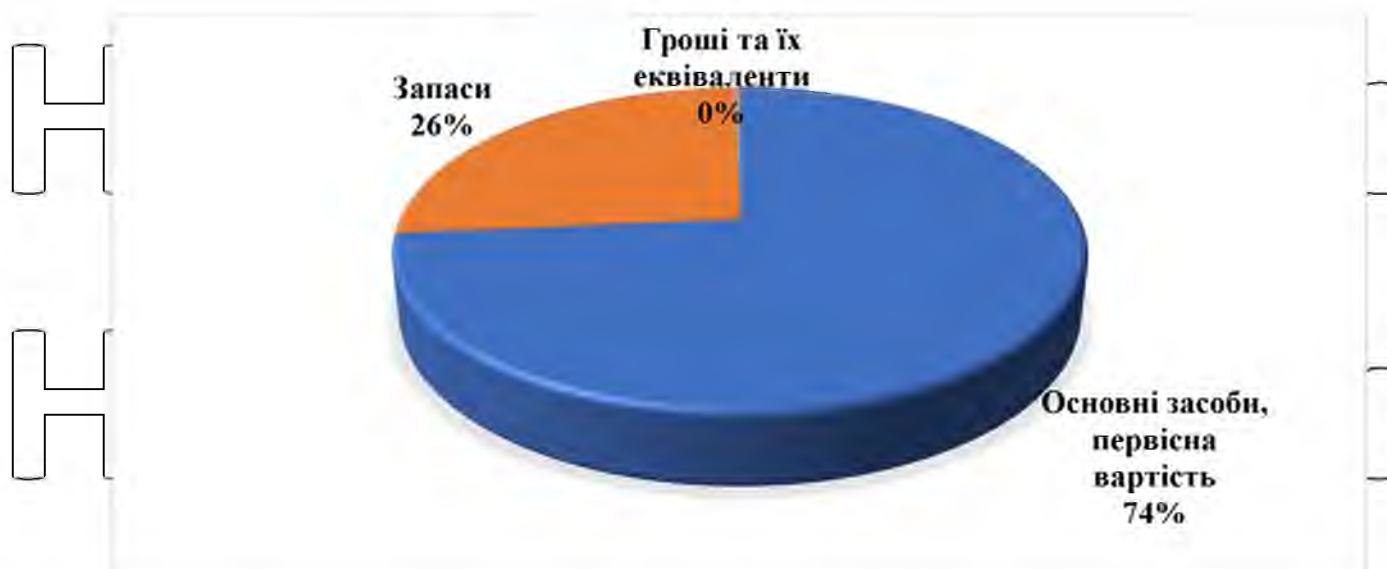

Рис. 2.6. Структура майна ФГ «Компаніївський Агролан», 2019, %

Джерело: за даними ФГ «Компаніївський Агролан»

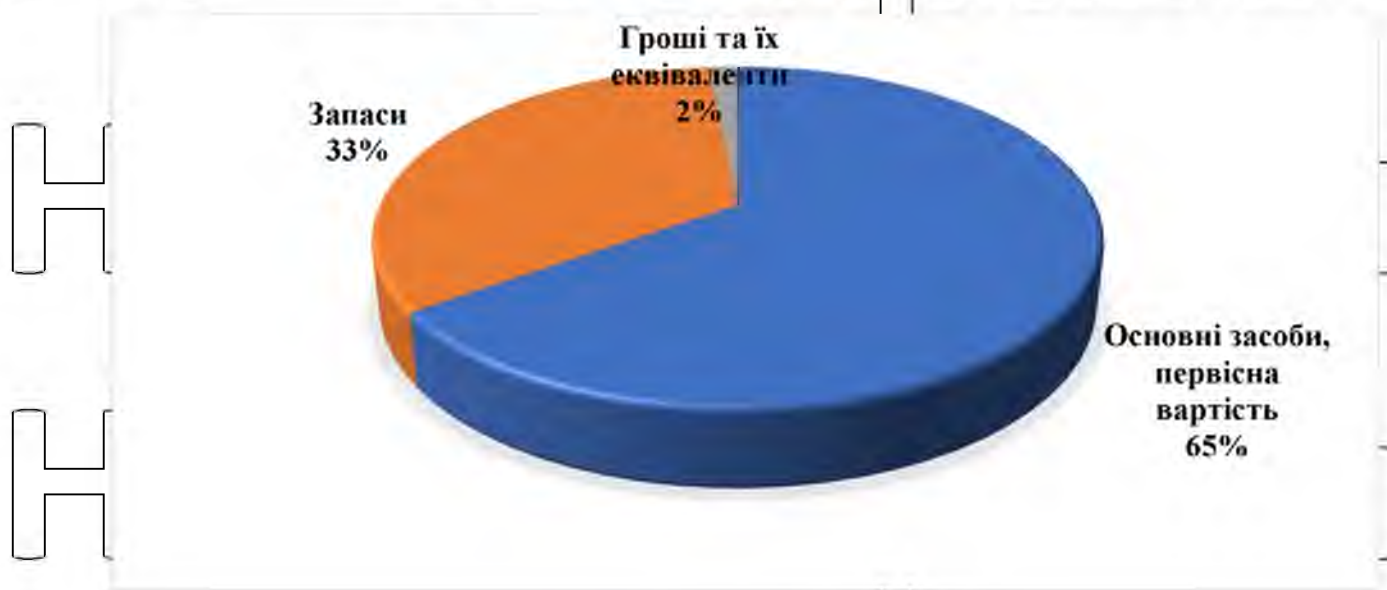

Рис. 2.7. Структура майна ФГ «Компаніївський Агролан», 2021, %

Джерело: за даними ФГ «Компаніївський Агролан»

Проведемо комплексну оцінку показників виробничих потужностей ФГ «Компаніївський Агролан» (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Показники виробничої потужності / ФГ «Компаніївський Агролан», 2019 – 2021 рр.

Показники	Роки		Відхилення 2021 р. від 2019 р.	
	2019	2021	абсолютне, тис. грн	відносне %
Вартість валової продукції господарства в порівняльних цінах 2019 року, тис. грн	9586,2	94256,3	788,48	109,34
Площа сільськогосподарських угідь всього, га,	924,75	1247,3	322,55	134,88
Середньорічна вартість основних і оборотних засобів, тис. грн	41543,0	50385,2	8842,2	121,28
Вартість товарної продукції, тис. грн	23564,1	45599,0	12859,7	139,28
Середньорічна чисельність працівників, зайнятих у сільському господарстві, осіб	15	15	0	100,00
Валова продукція в розрахунку на площу сільськогосподарських угідь, тис. грн/га	10,6	36,56	27,43	400,44
Вартість товарної продукції в розрахунку на 1 працівника, тис. грн / особу	1569,5	2849,94	803,73	139,28
Капіталооборачуваність, тис. грн/га	44,92	40,40	-4,52	89,94
Капіталоозброєність, тис. грн / особу	2596,44	3149,08	552,64	121,28

Джерело: розраховано автором за даними ФГ «Компаніївський Агролан»

Аналізуючи основні показники виробничої потужності господарства та динаміку їх зміни, варто відзначити позитивні тренди змін. За період з 2019 р. по 2021 р. фермерське господарство збільшило земельні ресурси на 322,55 га, або ж на 34,9 відсотків. Така зміна позитивно вплинула і на обсяги виробництва продукції та її вартість. Зокрема, вартість валової продукції у 2021 р. порівняно із 2019 р. зросла на 788,48 тис. грн, або ж на 9,34 %. Зросла вартість активів господарства у 2021 р. порівняно із 2019 р. на 8842,2 тис. грн, або ж на 21,28 відсотки. По товарній продукції підприємства також спостерігається приріст у динаміці: у 2021 р. порівняно із 2019 р. на 12859,7 тис. грн, або ж на 39,28 відсотків. Ріст показників результативності діяльності сприяв приросту таких показників як вартість валової, товарної продукції в розрахунку на 1 працівника

та на га сільськогосподарських угідь. Однак дещо зменшився показник капіталообезпеченості у 2021 р. порівняно із 2019 р. на 4,52 тис. грн/га, або ж майже на 10 відсотків. Втім по показнику капіталоозброєності маємо приріст на 552,64 тис. грн/особу, або ж на 21,28 відсотки.

У ФГ «Компаніївський агролан» відсутня посада аналітика, чи економіста, тому вся аналітична робота покладена на бухгалтера господарства та зводиться до оцінки показників результативності діяльності господарства. Планування та прогнозування діяльності не проводиться. Вважаємо, що в сучасних умовах великого значення має економіко-математичне моделювання та прогнозування з використанням сучасних методик аналізу.

З використанням задач лінійного програмування можливо оптимізувати показники діяльності господарства. Вважаємо, це є важливою складовою успішної діяльності господарства, оскільки в умовах війни, дороговартісних ресурсів та їх нестачі, господарства має збалансовано використовувати свій потенціал задля досягнення оптимальної величини доходу та прибутку.

Ми провели дослідження, з використанням лінійного програмування та симплекс-методу, де спробували оптимізувати ресурси господарства задля досягнення оптимальної величини прибутку. Дані для дослідження обрали зі звітів ФГ «Компаніївський агролан», а саме: площу посівів культур, прибуток на гектар та на центнер продукції, витрати на гектар продукції.

Базова модель лінійного програмування має вигляд:

1. Цільова функція (функція мети) (2.1)

$$Z = \sum_{j=1}^n C_j X_j \rightarrow \text{extr}(\min/\max) \quad (2.3)$$

2. Система обмежень і умов (2.4, 2.5, 2.6)

$$\sum_{j=1}^n a_{ij} x_j \leq b_i, (i = 1; 2; \dots; m_1) \quad (2.4)$$

$$\sum_{j=1}^n v_{ij} x_j \geq R_i, (i = m_1 + 1, \dots, m_2) \quad (2.5)$$

$$\sum_{j=1}^n v_{ij} x_j = B_i, (i = m_2 + 1, \dots, m) \quad (2.6)$$

3. Умови невід'ємності змінних (природні умови) (2.7):

$$x_j \geq 0, j = 1, 2, \dots, n \quad (2.7)$$

Прийняті позначення:

n – загальна кількість змінних величин;

j – порядковий номер змінної;

i – порядковий номер обмеження;

m – загальна кількість обмежень;

m_1 – кількість обмежень з використання ресурсів ($m_1 \in m$);

m_2 – кількість обмежень по гарантованих обсягах виробництва ($m_2 \in m$);

a_{ij} – затрати i -ого ресурсу на одиницю j -ої продукції;

v_{ij} – обсяг виробництва i -го виду в розрахунку на одиницю j -го виду виробництва;

b_i – обсяг i -го виду виробничих ресурсів;

R_i – гарантований обсяг виробництва i -го виду продукції;

B_i – фіксований обсяг виробництва i -го виду продукції;

C_j – оцінка змінної у цільовій функції, тобто ціна або собівартість одиниці продукції;

X_j – (основна змінна) розмір j -го виду діяльності

Введемо власні змінні у функцію на максимум та додамо обмеження.

Спершу порахуємо показники в розрахунку на одиницю земельної площі.

Цільова функція має вигляд (2.8):

$$Z = \sum_{j=1}^n 27,7x_1 + 14,03x_2 + 5,68x_3 + 13,42x_4 \rightarrow \text{Max} \quad (2.8)$$

де:

Z – цільова функція, прибуток на 1 га від вирощування культур на мах, грн;

x_1 – площа пшениці, га;

x_2 – площа кукурудзи на зерно, га;

x_3 – площа ячменю, га;

x_4 – площа соняшнику, га.

Введемо обмеження по площі (2.9):

$$\sum_{j=1}^n x_j \leq 1256,3, (i = 1, 2, \dots, m_1) \quad (2.9)$$

де X_j - площа окремої культури.

та по витратам, щоб величина витрат на га не перевищувала максимального значення (2.10):

$$\sum_{j=1}^n a_{ij} x_j \leq 36,56, (i = 1; 2; \dots; m_1) \quad (2.10)$$

Оптимізуємо площу посівів культур таким чином, щоб отримати максимальний прибуток від вирощування культур. Розв'яжемо завдання із використанням симплексного методу та надбудови «Пошук рішень» в Excel. Результати представлено на рисунках 2.6 та 2.7.

		пшениця	кукурудза на зерно	ячмінь	насіння соняшнику			
		1265,3	0	0	0			
пшениця	цф	21,7	14,03	5,68	13,42	27457,01		
кукурудза на зерно	площа	1	1	1	1	1265,3	1265,3	
ячмінь	витрати на 1 га	27,25	20,24	36,56	30,11	34479,43	36,56	
насіння соняшнику								
		y=21,7x1+14,03x2+5,68x3+13,42x4 - max						

Рис. 2.6. Результати моделювання з використанням симплексного методу та надбудови «Пошук рішень» в Excel

Перший опорний план показав, що найбільш прибутково вирощувати для господарства пшеницю, оскільки при вирощуванні даної культури – прибуток на га площі найбільший, а отже, програма Excel запропонувала найбільшу площу виділити під пшеницю. Відповідно, при вирощуванні пшениці на площі 1265,3 га – підприємство отримує максимальний прибуток 27457,01 грн/га.

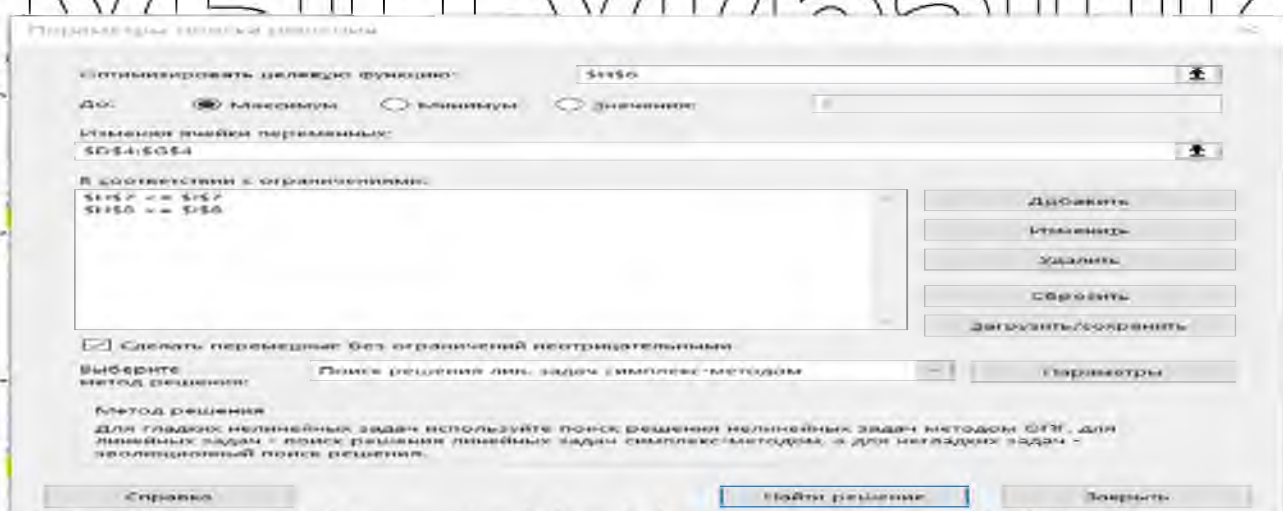

Рис. 2.7. Результати моделювання з використанням симплексного методу та надбудови «Пошук рішень» в Excel

Оскільки такий результат нас не влаштовує, введемо додаткові обмеження до цільової функції: введемо площу для кукурудзи на зерно – 100 га, ячменю – 100 га та соняшнику – 500 га. Та, одночасно, обмежимо (зменшимо) площу під пшеницею до 565,3 га. Результати введених додаткових обмежень зображено на рисунку 2.8 та кінцеві результати розв'язку завдання на рисунку 2.9.

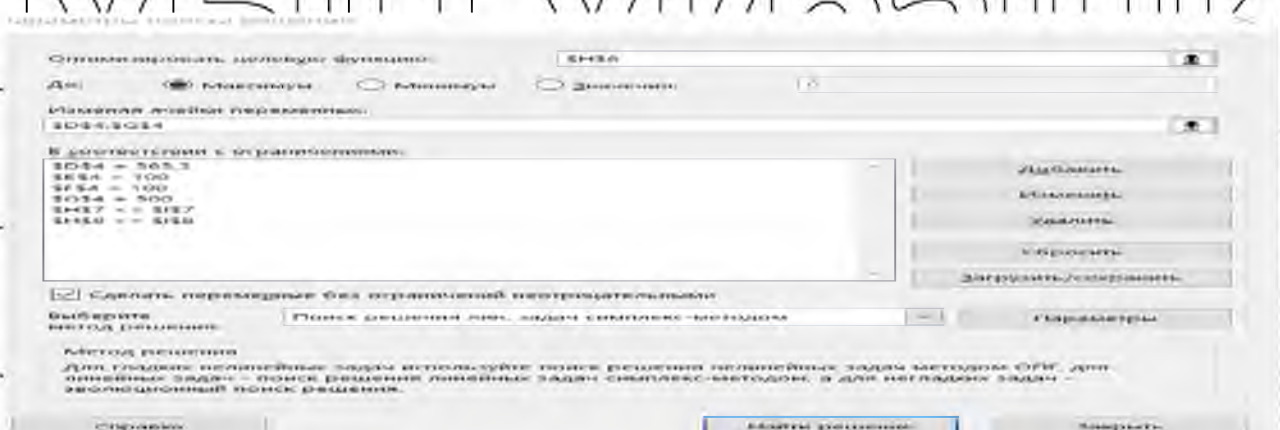

Рис. 2.8. Додаткове введення обмежень до цільової функції

		пшениця	кукурудза на зерно	ячмінь	насіння соняшнику	
		565,3	100	100	500	
пшениця	цф	21,7	14,03	5,68	13,42	20948,01
кукурудза на зерно	площа	1	1	1	1	1265,3
ячмінь	витрати на 1 га	27,25	20,24	36,56	30,11	36139,43
насіння соняшнику						
$y = 21,7x_1 + 14,03x_2 + 5,68x_3 + 13,42x_4 - \max$						

Рис. 2.9. Результати моделювання з використанням симплексного методу при введенні додаткових обмежень

Отже, можемо зробити висновок, що при введенні додаткових обмежень в нашому прикладі – це посівні площі культур, ми отримаємо величину прибутку 20948,01 грн / га, що значно менше, ніж в попередній моделі. Однак, враховуючи те, що господарство не може засівати лише одну і ту ж культуру, має бути витримана і сівоzmіна також не завжди можна спрогнозувати очікувану ціну та витрати на 1 га, тому доцільно засівати різні культури.

Розглянемо інший варіант завдання, оптимізуємо прибуток від вирощування культур, але дані візьмемо в розрахунку на 1 га (рис. 2.10). Цільова функція буде мати вигляд (2.11):

$$Z = \sum_{j=1}^4 253,65x_1 + 232,65x_2 + 76,12x_3 - 534,81x_4 \rightarrow \max \quad (2.11)$$

де:
 Z – цільова функція, прибуток на 1 га від вирощування культур на мах, грн;
 x_1 – площа пшениці, га

x_2 – площа кукурудзи на зерно, га;

x_3 – площа ячменю, га;

x_4 – площа соняшнику, га.

Введемо обмеження по площі (2.12):

$$\sum_{j=1}^n x_j \leq 1256,3, (i = 1; 2; \dots; m_1) \quad (2.12)$$

де X_j - площа окремої культури.

	пшениця	кукурудза на зерно	ячмінь	насіння соняшнику		
	0	0	0	1265,3	0	
цф	253,65	232,65	76,12	534,81	676695,1	формула
площа	1	1	1	1	1265,3	1265,3

Рис. 2.10. Результати моделювання з використанням симплексного методу

При оптимізації площі задля максимального отримання прибутку на 1 ц продукції ми отримали результати: максимальний прибуток від вирощування насіння соняшнику, а отже Excel запропонував максимально використовувати посівну площу під посів соняшнику. При даному використанні площі господарство може отримати прибуток у сумі 676695,2 грн/га. Такий результат нас не влаштовує, тому додаємо додаткові обмеження по площі пшениця – 100 га, кукурудза на зерно – 100 га та ячмінь – 65,3 га. Результати моделювання з використанням симплекс-методу представлено на рисунках 2.11, 2.12.

НУБІП України

НУБІП України

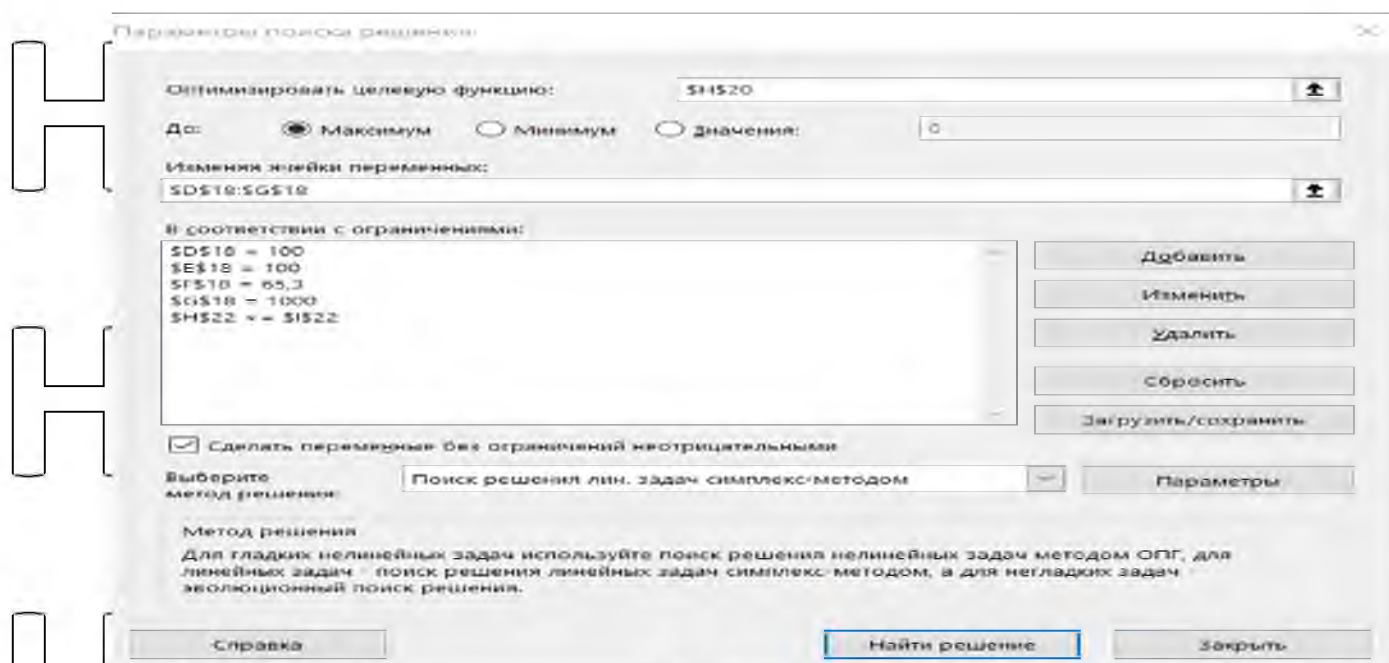

Рис. 2.11. Введення додаткових примусових обмеження до опорного плану

	пшениця	кукурудза на зерно	ячмінь	насіння соняшнику	
	100	100	65,3	1000	0
цф	253,65	232,65	76,12	534,81	588410,6
площа	1	1	1	1	1265,3

Рис. 2.12. Результати моделювання з використанням симплексного методу при введенні додаткових обмежень

Отже, можемо зробити висновок, що з використанням економіко-математичних методів можна змоделювати економічну ситуацію у господарстві та отримати оптимальне рішення при наявних ресурсах.

2.4. Фінансовий аналіз суб'єкта малого підприємства

Враховуючи сучасні умови, брак сировини, матеріальних ресурсів, їх дороговартості передумовою результативної діяльності малих підприємств має стати раціональне використання матеріальних, трудових й фінансових ресурсів а також їх оптимальне поєднання. Такі умови вимагають систематичного аналізу ключових параметрів, що характеризують фінансову стійкість, рентабельність та

платоспроможність підприємства. Важливе значення в проведенні такого аналізу відіграє його інформаційне забезпечення, основним джерелом якого виступає фінансова звітність. Спрощена побудова форм фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва не дозволяє використовувати загальну методику фінансового аналізу, оскільки містить згорнуті дані по таких показниках як активи ви, капітал, зобов'язання, доходи та витрати підприємства. Саме тому ми вважаємо, що особливості методики проведення фінансового аналізу малих підприємств в умовах обмежених обсягів інформаційного забезпечення потребують ґрунтовного та всебічного вивчення.

Із врахуванням особливостей та складу Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва, доцільно виділити такі основні напрями фінансового аналізу а також визначити їхній інформаційний взаємозв'язок із звітністю:

- оцінка фінансового стану, котра проводиться на базі показників ф. № 1-м

«Баланс»;

- оцінка фінансових результатів, котра проводиться на основі показників ф. №2-м «Звіт про фінансові результати»;

- а також аналіз результативності фінансово-господарської діяльності малого підприємства, інформаційною базою для котрого є обидві форми фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва.

В основу аналізу Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва за всіма трьома вищенаведеними напрямками покладено горизонтальний (часовий, аналіз динаміки), вертикальний (структурний) та параметричний (коефіцієнтний) види аналізу. За допомогою горизонтального аналізу здійснюється порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом, що дає можливість вивчити динаміку предмету дослідження (напр., зміну у активах чи-то доходах), у той час як вертикальний аналіз дозволяє визначити частку кожного елементу предмету дослідження у загальній його величині. Коефіцієнтний аналіз використовується для виявлення рівня і динаміки відносних показників, що характеризують діяльність підприємства; вони обчислюються на основі тих самих показників звітності, однак являють собою співвідношення різних величин балансових статей або інших

абсолютних показників.

При аналізі фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва, особливо в ситуації, коли мова йде про стислі терміни проведення аналізу фінансового стану, доречним буде замість горизонтального та вертикального аналізу здійснювати експрес-аналіз показників Звіту суб'єкта малого підприємництва. "Читання" рахунків і записів дозволяє здійснювати швидку оцінку ефективності ведення бізнесу, що характеризує фінансовий стан підприємства та результатів його діяльності протягом певного періоду часу.

Оцінюванню будуть піддаватися лише окремі статті балансу, які характеризують один із трьох ключових блоків (рис. 2.13).

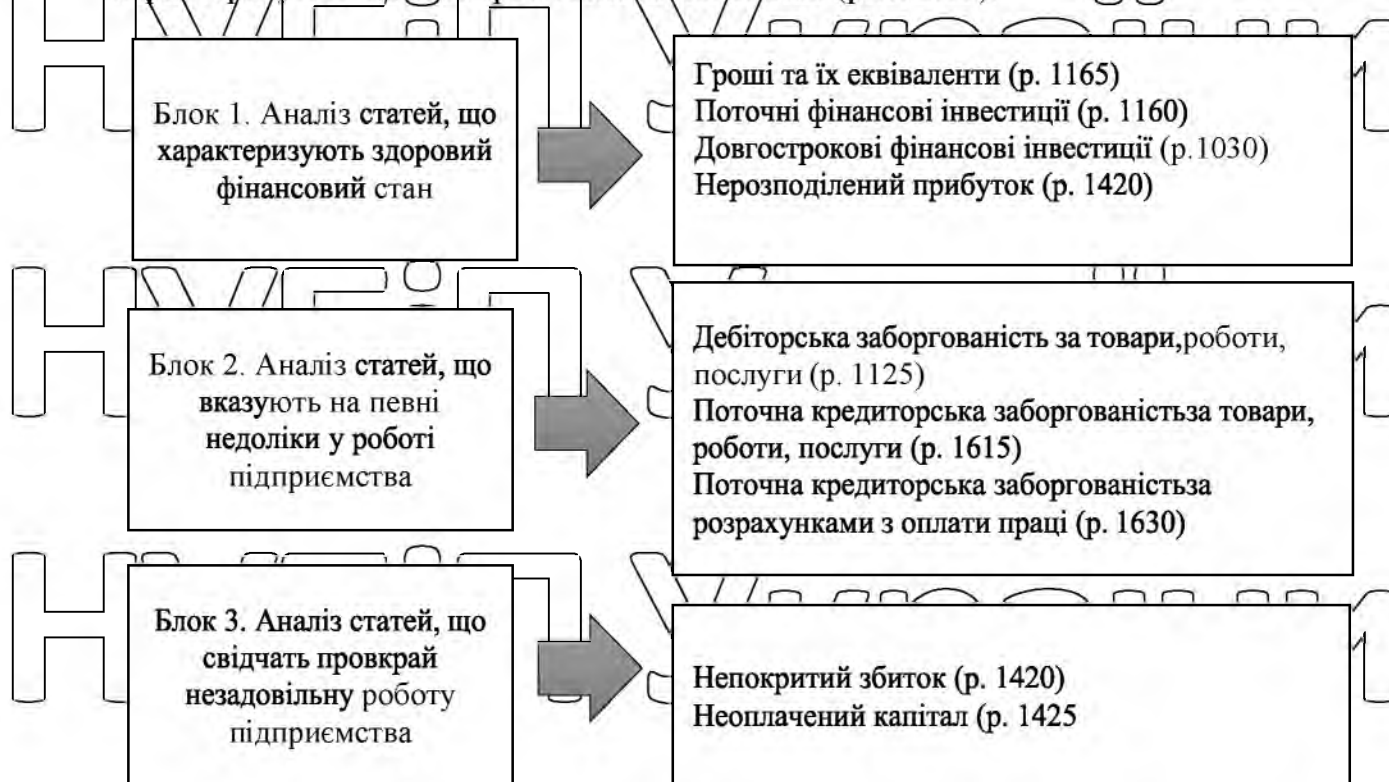

Рис. 2.13. Напрямки проведення експрес-аналізу фінансового стану суб'єкта малого підприємництва

Проаналізуємо статті блоку 1, 2 та 3, які характеризують фінансовий стан та їх динаміку зміни (табл. 2.10)

Таблиця 2.10
Аналіз статей балансу ФГ «Компаніївський агролан», 2019 - 2021 рр., тис. грн

Показники	2019 р.	2021 р.	АВ, +	ВВ, %
Гроші та їх еквіваленти	147,3	844,2	695,9	в 5,7 разів
Довгострокові фінансові інвестиції	5288,5	4460,0	-828,5	84,3%
Нерозподілений прибуток	8863,5	8090,4	-773,1	91,28%
Дебіторська заборгованість	-	-	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за кредитами	368,1	1620,0	1251,9	440,10%
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками	-	-	-	-
Непокритий збиток	-	-	-	-
Неоплачений капітал	-	-	-	-

Аналізуючи статті балансу варто зауважити, що фермерське господарство забезпечене грошовими коштами та отримує прибуток від своєї діяльності.

Проведемо більш детальний аналіз статей фінансової звітності.

Вважаємо, що аналогічній оцінці доцільно піддати і другу частину звіту суб'єкта малого підприємництва – Звіт про фінансові результати. Однак,

специфіка показників даної форми вимагає іншого підходу до «читання» цих

показників. Ключові блоки частини 2 звіту суб'єкта малого підприємництва наведено на рис. 2/10.

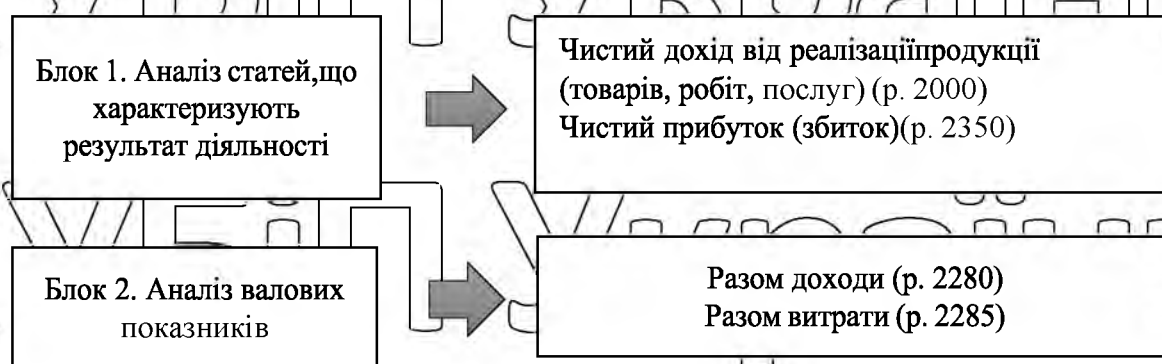

Рис. 2.10. Напрямки проведення експрес-аналізу фінансових результатів суб'єкта малого підприємництва

Окремим кроком в експрес-оцінці показників Звіту суб'єкта малого підприємництва є оцінка зміни динаміки валюти балансу у відсотковому вираженні в порівнянні із темпом росту індексу інфляції за аналізований проміжок часу. Для показників другої частини форми важливим є співставити темп росту чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) із показником

чистого прибутку (збитку) також у поєднанні із показником рівня інфляції. Показник рівня інфляції для оцінки вищевказаних показників дозволить відстежити реальний рівень зростання цих економічних показників та дозволить побачити істину картину розвитку чи то занепаду бізнесу.

Наступним етапом оцінки фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва є розрахунок коефіцієнтів, що характеризують фінансовий стан підприємства та результати його діяльності. Цей етап фінансового аналізу включає в себе оцінку фінансової стійкості та ліквідності підприємства.

Аналіз фінансової стійкості підприємства проводиться за даними Балансу та характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Оцінемо фінансову стійкість фермерського господарстві. Розраховані показники представлено в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Розрахунок показників фінансової стійкості ФГ «Компаніївський агролан», 2021 р.

Показник	Порядок розрахунку	Значення показника	Економічний зміст показника
Коефіцієнт фінансової незалежності	власний капітал / валюта балансу	0,97	Показує, яка частка активів підприємства сформована за рахунок власного капіталу
Коефіцієнт фінансової залежності	валюта балансу / власний капітал	1,03	Показує, яка сума загальної вартості майна припадає на 1 грн. власного капіталу
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	позикові кошти / валюта балансу	0,03	Показує, яку частку в балансі підприємства становить позиковий капітал
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	власний оборотний капітал / оборотні активи	0,91	Показує, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власного капіталу
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	власний оборотний капітал / власний капітал	0,32	Показує, яка частина власного капіталу використана для фінансування поточної діяльності, а яка – капіталізована

Отже, розрахунок показників фінансової стійкості показує, що господарство на 97 % забезпечує свої активи власним капіталом. Та лише на 3 % покриває свої активи за рахунок кредитів. Господарство на 91 % забезпечене власними оборотними засобами, частка власного капіталу, яка використана для фінансування поточної діяльності господарства становить – 32 %, а 68 % - капіталізовано.

Важливими характеристиками фінансового стану господарства є ліквідність та платоспроможність, за вдяки даним показникам ми можемо охарактеризувати на скільки господарство здатне розраховуватися зі своїми зобов'язаннями. Розрахуємо дані показники за даними звітності 2021 р. (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Розрахунок показників ліквідності ФГ «Компаніївський агролан», 2021 р.

Показник	Порядок розрахунку	Значення показника	Економічний зміст показника
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	грошові кошти / поточні зобов'язання	0,52	Показує, яка частина короткострокових зобов'язань може бути погашена за рахунок готівкових коштів
Коефіцієнт швидкої ліквідності	оборотні активи – запаси – витрати майбутніх періодів / поточні зобов'язання	0,52	Показує, яка частина короткострокових зобов'язань може бути погашена за рахунок високоліквідних активів
Коефіцієнт поточної ліквідності	оборотні активи / поточні зобов'язання	11,38	Показує, яка частина короткострокових зобов'язань може бути погашена за рахунок оборотних активів

За даними розрахунків таблиці 2.12 можемо зробити висновок, що 52 % короткострокових зобов'язань може бути погашена за рахунок власних коштів та високоліквідних активів. Рекомендоване значення коефіцієнта абсолютної ліквідності > 0,2, а отже господарство здатне швидко погасити свої поточні короткострокові зобов'язання. Індикатор короткострокової (швидкої) ліквідності компанії також відомий як: Коефіцієнт термінової ліквідності, Коефіцієнт «лакмусового папірця», Quick Ratio, Acid Test Ratio, Quick Assets Ratio, QR. Нормативні значення коефіцієнта швидкої ліквідності – в діапазоні від

0,7 до 1. Показник нижче рекомендованого значить, що у компанії може виникнути дефіцит ліквідних коштів. Залежно від виду діяльності та галузевої належності даний норматив може змінюватися. Так, багато західних аналітиків рекомендують використовувати показник 1 як нижнє значення. За даними розрахунків ми бачимо, що коефіцієнт швидкої ліквідності нижче 0,7, а отже, господарство має певний дефіцит ліквідних коштів для погашення своїх поточних зобов'язань.

Чим вище значення коефіцієнта поточної ліквідності, тим більш високий рівень платоспроможності компанії, тобто, тим легше компанії погашати короткострокові зобов'язання. Нормальним значенням вважається показник від 1,5 до 2,0 (залежить від ринку, галузі та ін.). Коефіцієнт поточної ліквідності є досить високим для фермерського господарства, він становить 11,38, а отже свідчить про високу платоспроможність ФГ «Компаніївський агролан».

Проаналізуємо фінансові результати діяльності господарства за ф. №2 -м. Розрахунки представимо в таблиці 2.13

Таблиця 2.13

Розрахунок показників рентабельності ФГ «Компаніївський агролан»

Показник	Порядок розрахунку	Значення показника	Економічний зміст показника
Рентабельність активів	чистий прибуток / середньорічна вартість активів	0,15	Характеризує ефективність використання активів підприємства
Рентабельність власного капіталу	чистий прибуток / середньорічна вартість власного капіталу	0,15	Характеризує ефективність вкладення коштів до даного підприємства
Рентабельність діяльності	чистий прибуток / чистий дохід від реалізації продукції (робіт, послуг)	0,15	Характеризує ефективність господарської діяльності підприємства
Рентабельність виробництва продукції	чистий прибуток / собівартість реалізованої продукції	0,18	Характеризує рівень прибутковості виробничої діяльності
Рентабельність продукції	чистий прибуток / всього витрати	0,18	Характеризує прибутковість господарської діяльності підприємства від основної діяльності

Оцінюючи показники рентабельності зауважимо, що господарство має не високий рівень рентабельності по всіх показниках, що коливається в межах від 15 до 18%. Отже, вважаємо, що фермерському господарству слід ефективніше проводити свою виробничо-збутову діяльність задля отримання вищих показників рентабельності своєї діяльності.

Висновки до 2 розділу

Об'єктом дослідження магістерської роботи було обрано фермерське господарство «Компаніївський агролан». Проведена оцінка організаційно-економічного потенціалу ФГ «Компаніївський Агролан» свідчить про його забезпеченість ресурсами, необхідними для здійснення основної діяльності, та високу результативність виробничо-комерційної діяльності.

Інформаційною базою дослідження було обрано статистичну та фінансову звітність фермерського господарства. В даному розділі було проведено оцінку внутрішнього стану господарства, забезпеченості його ресурсами, результативності здійснення виробничо-комерційної діяльності.

Ми провели дослідження, з використанням лінійного програмування та симплекс-методу, де спробували оптимізувати ресурси господарства задля досягнення оптимальної величини прибутку.

Також була проведена комплексна оцінка фінансового стану господарства. Розрахунок показників фінансової стійкості показує, що господарство на 97 % забезпечує свої активи власним капіталом. Та лише на 3 % покриває свої активи за рахунок кредитів. Господарство на 91 % забезпечене власними оборотними засобами, частка власного капіталу, яка використана для фінансування поточної діяльності господарства становить – 32 %, а 68 % – капіталізовано. Оцінюючи показники рентабельності зауважимо, що господарство має не високий рівень рентабельності по всіх показниках, що коливається в межах від 15 до 18%. Отже, вважаємо, що фермерському господарству слід ефективніше проводити свою виробничо-збутову діяльність задля отримання вищих показників рентабельності своєї діяльності.

РОЗДІЛ 3

БІЗНЕС-АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Формування інформації для бізнес-аналізу зовнішнього середовища

Аналіз середовища підприємства – це процес визначення критично важливих елементів зовнішнього і внутрішнього середовища, які мають вплив на досягнення цілей підприємством. Аналіз середовища виконує ряд важливих функцій в діяльності підприємства:

- з погляду стратегічного планування, покращує визначення найбільш важливих факторів, що впливають на економіку підприємства і його майбутнє;

- з погляду політики підприємства, допомагає йому створити про себе найбільш сприятливе враження;

- з погляду поточної діяльності, забезпечує інформацією, необхідною для кращого виконання виробничих функцій.

Так, О.С. Віханський доводить, що «аналіз середовища вважається початковим процесом стратегічного управління, оскільки він забезпечує як базу для визначення місії і цілей підприємства, так і для розробки стратегії поведінки, що дозволить підприємству здійснити свою місію і досягти своїх цілей» [2, с. 21].

Для визначення стратегії поведінки підприємства і її реалізації, керівництво повинно мати поглиблене уявлення як про внутрішнє середовище підприємства, його потенціал і тенденції розвитку, так і про зовнішнє середовище, тенденції його розвитку і місце, яке займає в ньому підприємство. При цьому внутрішнє середовище вивчається для того, щоб розкрити сильні і слабкі сторони підприємства, а зовнішнє середовище – для того, щоб розкрити загрози і можливості, які підприємство повинно враховувати при визначенні своїх цілей і при їх досягненні. Середовище, в якому знаходиться і функціонує підприємство, розподіляється на такі складові (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Складові бізнес-середовища підприємства

Отже, з позиції сучасного менеджменту зовнішнє середовище розглядається як сукупність суб'єктів і сил, що знаходяться за межами підприємства і здійснюють на нього вплив. Зовнішнє середовище розглядається як дворівнева система: макросередовище (непряме оточення); мікросередовище (середовище безпосереднього впливу).

Оцінку зовнішнього середовища слід проводити в таких напрямках:

- загальна інформація про стан та умови функціонування в Україні;
- інформація про цільовий ринок;
- інформація про підприємство.

Оцінка зовнішнього середовища підприємства має передбачати оцінку можливостей та загроз діяльності суб'єкта. А співставлення результатів з даними внутрішньої діагностики стану підприємства дає можливість побачити сильні та слабкі місця діяльності. Тому оцінка зовнішнього середовища проводиться завжди із співставленням бізнес оцінки внутрішньої діяльності підприємства.

Бізнес-аналіз зовнішнього середовища відноситься до стратегічного планування та управління. В цілому даний процес відображено на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Процес стратегічного управління підприємством

Отже, з рисунку 3.2 ми бачимо, що першочергово керівнику підприємства, або ж аналітику потрібно оцінити своє зовнішнє середовище функціонування, далі проводиться оцінка внутрішньої діяльності підприємства. Наступним етапом є формування стратегії, на основі аналізу потенційно можливих загроз та можливостей. Наступними етапами стратегічного управління є виконання стратегії та оцінка і контроль.

Значення оцінки зовнішнього середовища в сучасних умовах є надзвичайним завданням керівництва будь-якого підприємства, особливо в умовах невизначеності та військових дій. Перейдемо до оцінки складових зовнішнього середовища підприємства.

3.2. Оцінка та прогноз впливу чинників макросередовища

Процес та етапи оцінки зовнішнього макросередовища впливу на фермерське господарство слід розглядати поетапно:

1. Ідентифікація впливу чинників макросередовища.
2. Аналіз можливості їх впливу.
3. Визначення можливостей та загроз впливу.
4. Ранжування чинників щодо ступеню їх важливості та впливу.
5. Розробка коригувальних, або ж стратегічних дій.

Найпростішою методикою оцінки впливу чинників макросередовища є методика PEST-аналізу. Суть даної методики полягає в тому, що окрім

внутрішніх ресурсів компанії та галузевих факторів, існують ще макроекономічні фактори, які можуть вплинути на результати діяльності. У конкретних ситуаціях, таких як: започаткування бізнесу, або ж випуск нових продуктів, ці фактори повинні бути ретельно проаналізовані, щоб визначити, наскільки великою буде їх роль в успіху підприємства. Схематично абривіатура PEST-аналізу представлена на рисунку 3.3.

Рис. 3.3. Складові PEST-аналізу підприємства

Більш ширшу характеристику зовнішнього середовища можна отримати із використанням PESTLE – аналізу. На сьогодні, вдосконаленою схемою, що охоплює 7 груп факторів, є STEEPLE-аналіз, в основі якого лежать моделі PEST- (Political, Economic, Social, Technological) та SLEPT-аналізу (Social, Legal, Economic, Political, Technological). Схематично розглянемо складові на рисунку 3.4 та таблиці 3.1.

По суті, PEST, PESTLE, STEEPLE – аналіз допомагають визначити, як зовнішні фактори вплинуть на результативність та діяльність бізнесу в довгостроковій перспективі. Вони часто використовуються у поєднанні з іншими аналітичними бізнес-інструментами, такими як SWOT-аналіз, П'ять сил

Портера, щоб чітко зрозуміти ситуацію та пов'язати внутрішні та зовнішні фактори

Рис. 3.4. Складові PESTLE – аналізу

Таблиця 3.1

Фактори STEEPLE

Скорочення	Пояснення
S	Соціальні та культурні чинники, до яких належать мова, культура, ставлення людей та їхня поведінка, і які мають вплив на майбутні стратегії та ринки.
T	Інновації у сфері технологій та продуктів, що показують, як розвивається ринок, які можливі майбутні дослідження і перспективи.
E (E1)	Економіка й конкуренція на ринку – враховують такі фактори, як економічний цикл, інфляція, ціни на енергоносії та інвестиції. Наводять оцінку того, як вони вплинуть на рівень ділової активності на кожному з ринків.
E (E2)	Освіта, навчання і працевлаштування – головним чином тенденції у цих сферах, які можуть вплинути на наявність кваліфікованих працівників, а також потенційні потреби нових поколінь та ймовірні очікування їхньої зміни.
P	Політичні чинники, сконцентровані на поточних і ймовірних політичних курсах, які вплинуть на підприємство та його працівників.
L	Юридичні фактори, сконцентровані на чинному та передбачуваному законодавстві.
E (E3)	Охорона навколишнього середовища – стосується того, як підприємство впливає на довкілля сьогодні та яким буде цей вплив у майбутньому. В цих питаннях підприємство дотримується погляду на охорону довкілля як важливий фактор накладення обмежень та зміни способів діяльності підприємства.

Проведемо оцінку зовнішніх чинників впливу на фермерське господарство із використанням вищевизначених методик (табл. 3.2). Звичайно, військові дії в країні внесли свої корективи в оцінку даних чинників, оскільки на перше місце, на сьогодні, ставляться власні пріоритети, можливості вижити

Таблиця 3.2

Оцінка чинників зовнішнього впливу на ФГ «Компаніївський агролан» з використанням STEERLE - аналізу

Скорочення	Вплив чинника
S	Сільське господарство в Україні є провідною галуззю, яка забезпечує країну продовольством, а сільськогосподарська продукція займає частку в 40 % в експортній структурі країни. Попит на сільськогосподарську продукцію, як продукцію споживання, буде завжди.
T	В останні роки впровадження інформаційних технологій в сільському господарстві призвело до коригування способів обробки сільськогосподарських культур та управління полями. Технології докорінно змінили концепцію сільського господарства, зробивши його більш вигідним, ефективним, безпечним та простим. П'ять найкращих новітніх технологій в сільському господарстві, визнаних фермерами: ГІС технології в сільському господарстві та GPS сільське господарство; Супутникові знімки; Дрони та інші аерофотознімки; Інформаційні технології для сільського господарства та онлайн-дані; Об'єднання наборів даних. Як результат, сучасні ферми отримують значні вигоди від інформаційних технологій у сільському господарстві, що постійно розвиваються. Ці переваги включають зниження споживання води, поживних речовин та добрив, зниження негативного впливу на навколишню екосистему, зменшення хімічного стоку у місцеві ґрунтові води та річки, підвищення ефективності, зниження цін та багато іншого
E (E1)	Війна ввела свої негативні наслідки в економіку країни, зокрема, трудову міграцію, порушення ланцюга поставок, зміни валютного курсу, інфляцію, зміну світових цін на товари (зокрема олійні та зернові культури), інвестиційні настрої тощо.
E (E2)	На сьогодні аграрний сектор є ключовим роботодавцем для населення села та спеціалістів аграрної галузі
P	Уряд сформував пакет рішень, які мають підтримати український бізнес під час війни. Були запроваджені програми підтримки бізнесу як вітчизняні так і в співпраці з міжнародними організаціями.
L	За період військових дій в країні були прийняті ряд постанов та нормативних актів в сфері підтримки сільського господарства та економіки країни в цілому
E (E3)	В зв'язку із зміною клімату, сільське господарство України потребує адаптації до зміни клімату, що має забезпечити вискоелективне та конкурентоспроможне виробництво аграрної продукції в майбутньому.

Аналізуючи поточний стан впливу чинників зовнішнього середовища на фермерське господарство та сільське господарство в цілому, варто зауважити, що на жаль, довоєнні успіхи сільського господарства України (особливо його корпоративного сегмента) у вигляді технічного прогресу, зростання продуктивності праці, масштабів виробництва й експорту супроводжувалися значними соціальними й екологічними втратами всередині країни. Агресія росії виявила додаткові негативні наслідки агрохолдингової моделі українського сільського господарства. Війна надзвичайно ускладнила функціонування великотоварного сільськогосподарського виробництва через розрив логістичних ланцюгів, екологічні катастрофи на корпоративних тваринницьких комплексах, блокування ринків збуту тощо.

В умовах воєнних дій першочерговим завданням українського аграрного сектора стало надійне забезпечення населення сільськогосподарською продукцією та продовольством – і тут фермери й особисті селянські господарства продемонстрували свою ключову роль у збереженні та розвитку локальних ринків і ланцюгів постачання продовольства. Отже, на практиці було продемонстровано висновок класичної агроекономічної теорії: головною підвалиною стійкості дрібного сільського господарства є не економічні переваги його над великим господарством, а та поважна обставина, що велике господарство провадиться як капіталістичне підприємство заради прибутку і ренти, а дрібне – для забезпечення існування самого виробника. Селянин-фермер не припинить вести господарство навіть тоді, коли воно не дає йому нічого, крім пересічної заробітної платні. Через це дрібне сільське господарство може існувати й розвиватися за значно меншого доходу, ніж велике капіталістичне.

З початком повномасштабної війни, яку розв'язала росія проти України, Урядом, Національним банком та Верховною Радою України було прийнято ряд рішень, що були спрямовані на підтримку стійкості економіки в умовах війни.

До таких рішень, зокрема, відносяться: припинення відшкодування бюджетного ПДВ, запровадження фіксованого курсу гривні до іноземних валют.

Проте, такі дії мали і зворотній ефект – процвітання “чорного” експорту, з наслідками якого тепер доводиться боротися фіскальним органам та від якого страждає легальний аграрний бізнес.

Так, зокрема, наслідком невідшкодування ПДВ є відсутність значної частини обігових коштів, на які могли б розраховувати аграрії. Аграрний сектор на сьогодні працює на межі рентабельності. Проблеми з логістикою, занижкі закупівельні ціни (варто зазначити, що нормальне функціонування механізму відшкодування ПДВ напряду впливає на закупівельні ціни на внутрішньому ринку) та ряд інших проблем, які виникли у зв'язку з початком повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, не дають можливості поповнити власні обігові кошти. Тому повне та вчасне відшкодування ПДВ є важливим фактором для продовження безперебійного функціонування аграрного сектору та підтримки продовольчої безпеки не тільки нашої країни, але і світу.

Суттєві затримки з відшкодуванням експортного ПДВ створюють бар'єри для (інвестицій) і створення нових робочих місць, адже з оплачених коштів формується ПДВ кредит, котрий мав би враховуватися при розрахунку ПДВ і відшкодуванні.

На додачу існування кількох валютних курсів (офіційного, безготівкового та готівкового, фіксованого і вільного) лише шкочить та знову ж таки породжує зловживання.

Фіксований валютний курс є, по суті, додатковим податком, адже тепер аграрії втрачають близько 20% валютної виручки через різницю в курсах.

Наразі закупівля ресурсів (наприклад, насіння, добрив, засобів захисту рослин) відбувається по комерційному курсу, коли продавати аграрії вимушені за фіксованим курсом. Ця ситуація створює додаткове податкове навантаження на легальний аграрний бізнес та, в той же час, стимулює роботу “чорного” готівкового ринку.

Основні законодавчі ініціативи уряду щодо підтримки сільського господарства України на період війни можна класифікувати за такими напрямками:

1) Податкове послаблення на період воєнного стану. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120-IX від 15.03.2022 (законопроект № 7137-д від 14.03.2022). Закон підписано Президентом України 17.03.2022 та набирає чинності 17.03.2022.

До головних змін Закону, що вводяться на період воєнного стану та стосуються аграрного сектору, належать:

- звільнення підприємств, що перебувають у зоні бойових дій або на тимчасово окупованій території, від сплати екологічного та земельного податків у 2022р.;

- звільнення підприємств, що перебувають у зоні бойових дій або на тимчасово окупованій території, від сплати загального мінімального податкового зобов'язання за земельні ділянки у 2022р. та 2023р.;

- встановлення нульової ставки акцизу та зниження ПДВ з 20% до 7% на пальне;

- перехід підприємств та юридичних осіб з оборотом до 10 млрд. грн. на єдиний податок 3 групи та сплата податку з обороту 2% зі звільненням від сплати ПДВ та без обмеження за кількістю найманих працівників;

- звільнення від сплати ПДВ за товари, які були знищені внаслідок війни, а також передані для потреб оборони країни.

2) Спрощення набуття прав на користування сільськогосподарськими землями під час війни. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану», законопроект № 7178 від 19.03.2022. Закон прийнято Верховною Радою України 24.03.2022 та направлений на підпис Президенту 25.03.2022.

До головних змін Закону, що вводяться на період дії воєнного стану, відносяться:

автоматичне продовження на один рік, без внесення відомостей у відповідні реєстри, договорів оренди, емфітевзису, суперфіцію, земельного сервітуту;

- надання районним військовим адміністраціям права передавати в оренду для ведення товарного сільськогосподарського (с/г) виробництва строком до одного року земельні ділянки с/г призначення державної, комунальної власності. При цьому розмір орендної плати не може перевищувати 8% нормативної грошової оцінки земельних ділянок.

- встановлення жорстких обмежень щодо цільового використання земельних ділянок с/г призначення орендарями, яким ділянки будуть надані районними військовими адміністраціями, в тому числі щодо зміни складу угідь, передачі ділянок в суборенду, будівництва, зміни цільового призначення земельної ділянки тощо;

- укладання договорів оренди такої землі лише на один рік в електронній формі без проведення торгів. Їх не можна буде поновлювати або укладати на новий строк.

Введення заборони на:

- безоплатну передачу земель державної та комунальної власності у приватну власність;

- формування земельних ділянок (крім тих, що передаються в оренду військовими адміністраціями);

- земельні торги щодо прав оренди, емфітевзису, суперфіцію щодо земельних ділянок державної, комунальної власності с/г призначення;

- надання користувачам с/г землі права передавати на один рік свої права землекористування іншим аграрним виробникам, які забезпечені необхідними матеріально-технічними, фінансовими та трудовими ресурсами. Така передача прав не потребує реєстрації у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

3) Податкове послаблення на період воєнного стану. Проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування нафтопродуктів та палив моторних» № 7137 від 11.03.2022, знятий з розгляду.

Даним законопроектом пропонується тимчасово, на період дії воєнного стану, встановлення нульової ставки акцизу та зниження ПДВ з 20% до 7% на паливо.

Проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування нафтопродуктів, палив моторних, електричної енергії, житлово-комунальних послуг та критичних харчових продуктів в умовах воєнного стану»

№ 7137-1 від 13.03.2022, знятий з розгляду.

Даним альтернативним законопроектом, тимчасово, на період дії воєнного стану, серед іншого, пропонується:

- звільнити від ПДВ критичні продукти харчування;
- тимчасово звільнити від ПДВ мінеральні добрива для забезпечення посівної в 2022р.;
- звільнити від екологічного податку з обсягів електричної енергії, виробленої експлуатуючими організаціями ядерних установок (атомних електростанцій).

Проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу та інших законодавчих актів щодо дії норм на період воєнного стану» № 7137-2 від 14.03.2022,

Даним альтернативним законопроектом, тимчасово, на період дії воєнного стану, серед іншого, пропонується:

- звільнення від сплати ПДВ за товари, які були знищені внаслідок війни, а також передані для потреб оборони країни;
- звільнення підприємств, що перебувають у зоні бойових дій або на тимчасово окупованій території, від сплати екологічного та земельного податків

у 2022р.;

- звільнення підприємств, що перебувають у зоні бойових дій або на тимчасово окупованій території, від сплати загального мінімального податкового зобов'язання за земельні ділянки у 2022р. та 2023р.

4) Спрощення імпорту пестицидів та агрохімікатів.

Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про пестициди та агрохімікати» щодо деяких питань ввезення на митну територію України та застосування пестицидів і агрохімікатів» № 7218 від 27.03.2022.

Даним законопроектом, на період дії воєнного стану, пропонується дозволити ввезення пестицидів і агрохімікатів на митну територію України, їхнє виробництво, торгівлю, застосування та рекламування на основі сертифікатів або інформації про державну реєстрацію, виданих відповідними органами країн-членів Європейського Союзу та країн-членів Організації Північноатлантичного договору.

5) Оподаткування. Верховна Рада прийняла два закони, які регулюють питання оподаткування в період дії воєнного стану, діють паралельно та взаємодоповнюють один одного:

Закон № 2118-IX від 03.03.2022 року «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану».

Закон № 2120-IX від 15.03.2022 року «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану».

22 березня 2022 року у Верховній Раді було зареєстровано третій законопроект, спрямований на зміну податкового законодавства «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» №

7190. 24 березня 2022 року цей закон прийняла Верховна Рада, проте він ще не підписаний Президентом, а його остаточна версія поки не опублікована в офіційних джерелах.

Найбільшу увагу слухачів привернули особливі умови оподаткування для платників єдиного податку третьої групи. Нагадаємо, що з 1 квітня 2022 року платниками єдиного податку 3-ої групи можуть бути ФОП-и та юридичні особи, у яких обсяг доходу за календарний рік не перевищує 10 мільярдів гривень.

Ставка єдиного податку для цієї групи становитиме 2% від доходу. Фізичні та юридичні особи-нерезиденти не можуть перейти на особливу систему оподаткування для платників третьої групи єдиного податку.

Оскільки війна в країні ще триває, то урядом постійно приймаються нові закони в сфері підтримки сільського господарства. Розробляються разом з іншими країнами-партнерами програми кредитування, грантової підтримки.

3.3. Оцінка та прогноз впливу чинників мікросередовища

Окрім чинників зовнішнього макросередовища господарства, завданням бізнес-аналізу є також оцінка чинників мікро середовища впливу, або ж середовища безпосереднього оточення (рис. 3.5).

Рис. 3.5. Оцінка чинників мікросередовища впливу на фермерське господарство

До мікросередовища впливу на фермерське господарство відносять такі складові: акціонери, покушці, кредитори, роботодавці, торгові представники, конкуренти.

Основними конкурентами ФГ «Компаніївський агроплан» в Кіровоградській області є: СТОВ «Надія», ПП «Дружба», СТОВ «Зоря», ПСП «Промінь». Оцінку конкурентів можливо здійснити за допомогою Benchmarking (англ. – порівняльний аналіз).

«Порівняльний аналіз — це процес вимірювання ефективності компанії порівняно з найкращими в тій самій чи іншій галузі» (Стівенсон, 1996).

Бенчмаркінг не є складною методикою аналізу, але не слід сприймати його надто легковажно. Бенчмаркінг – це в основному навчання в інших. Це використання знань і досвіду інших для покращення організації. Він аналізує ефективності та відзначає сильні та слабкі сторони організації оцінюючи те, що потрібно зробити для покращення. Етапи проведення бенчмаркетингу зображено на рис. 3.6.

Рис. 3.6. Етапи проведення бенчмаркетингу

Основними показниками, які порівнюються є кількісні та якісні характеристики. Зокрема, до кількісних слід віднести: якість продукції, забезпеченість ресурсами, дохід, ринкова частка тощо. До якісних характеристик

віднесемо: репутація підприємства, якість менеджменту, компетентність працівників, імідж фірми тощо.

Конкурентний аналіз спрямований на визначення можливостей, загроз і відшукування стратегічних невизначеностей, що можуть створюватися конкурентами, що суперничають на певному ринку. Аналіз починається з визначення головних і потенційних конкурентів. Потім переходять до більш глибокого і ретельного вивчення різних аспектів їхньої діяльності: місії, цілей, стратегій, сильних і слабких сторін.

Серед різних факторів зовнішнього середовища, що впливають на фірму, виділяють ключовий - це галузь (чи галузі), в якій фірма веде конкурентну боротьбу. Структура галузі має істотний вплив на формування правил конкурентної боротьби, а також потенційних стратегій фірми. Стан конкуренції в галузі залежить від п'яти основних конкурентних сил (модель п'яти конкурентних сил, розроблена професором Гарвардської школи бізнесу М. Портером)! [84, 104]:

- 1. Суперництво між продавцями усередині галузі.
- 2. Фірми, що пропонують товари-замінники (субститути).
- 3. Можливість появи нових конкурентів усередині галузі.
- 4. Здатність постачальників сировини, матеріалів і комплектуючих, які використовуються фірмою, диктувати свої умови.
- 5. Здатність споживачів продукції фірми диктувати свої умови.

Модель п'яти сил конкуренції М. Портера дозволяє визначити найкращу відповідність між внутрішнім станом організації і дією сил у її зовнішньому оточенні.

Оцінити внутрішню діяльність, за допомогою якої фірми можуть створювати конкурентні переваги, можливо з використанням моделі діяльності фірми як ланцюжка. Майкл Портер позначає це як ланцюжок створення вартості фірми (рис. 3-7).

Рис. 3.7. Ланцюжок вартості фірми

Знання ланцюжка створення вартості дозволяє:

- оцінювати виробничі витрати по основних етапах створення вартості;
- здійснювати детальний аналіз всіх етапів процесу створення вартості;
- визначати ключові фактори успіху;
- адресно розробляти концепцію, стратегію і стратегічний план розвитку організації

3.4. Управлінські рішення за результатом проведеного аналізу

За результатами проведеного бізнес-аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища фермерського господарства важливо оцінити всі можливості та загрози, а також слабкі та сильні сторони господарства. Для цього варто використати SWOT-аналіз. Абревіатура SWOT-аналізу містить чотири основних елементи S – strong, W – weakness, O – opportunities, T – thriets.

Загальний вигляд матриці SWOT-аналізу зображено на рисунку 3.8.

Рис. 3. 8. Матриця SWOT-аналізу

S та W відповідають за оцінку зовнішніх чинників впливу на підприємство. O і T – за внутрішні складові підприємства. До складових S слід віднести:

конкурентні переваги (унікальність); найважливіші особливості у компетенції відносно певної діяльності; сильна позиція у специфічних ринкових сегментах, добре знаний лідер; стратегія наступу чи інша особлива стратегія, обґрунтований «стратегічний набір»; сприяння зростанню чисельності цільових груп споживачів чи їхній лояльності; вища за середню обізнаність про стан ринку; знання про найважливіші стратегічні групи, можливості захисту від конкурентів; концентрація на швидко зростаючих сегментах ринку; диференціація виробів, обґрунтована диверсифікація конкуренція щодо зниження витрат; вища за середню рентабельність і прибутковість; достатні фінансові ресурси; вищі за середні маркетингові навички; вищі за середні технологічні та інноваційні навички творчий, підприємницький менеджмент; добре вивчений ринок, потреби покупців; здатність реалізувати можливості конкурентоспроможних навичок персоналу; імідж надійного партнера.

До чинників W, зазвичай, відносять: відсутність реальних конкурентних переваг; постійні атаки з боку ключових конкурентів (конкурентна позиція погіршується); нижчі за середні темпи зростання; брак деяких ключових

навичок для ефективної конкуренції; брак фінансових ресурсів, недостатня прибутковість; втрата репутації у споживачів, «пасти задніх» у розвитку продукції, вузька спеціалізація або необґрунтована диверсифікація; робота в стратегічній групі, яка втрачає своє підґрунтя, недоліки в стратегічній діяльності;

слабкість у сферах, що мають великий ринковий потенціал, недостатня увага

дослідженням і розробкам; брак дій для пом'якшення конкурентного тиску;

слабка система розподілу; виробництво з високими витратами, старіння потужностей; розміри виробництва надто малі, щоб впливати на ринкову

ситуацію або занадто великі — починається «хвороба великих компаній»;

відсутність реальних особливих навичок у галузі менеджменту, брак талантів;

«новачок» у бізнесі, чия репутацію ще не доведено; погано обрані та недостатньо обґрунтовані стратегічні дії (у тому числі по переміщенню на

ринку), відсутність чіткого уявлення про стратегічні напрямки розвитку;

відсутність міцної позиції, щоб боротися із загрозами.

До складової О відносять: розвиток економіки країни; соціально-політична стабільність; обґрунтоване законодавство; обслуговування додаткових груп споживачів; входження у нові ринки (сегменти); розширення виробництва для

задоволення потреб споживачів; споріднена диверсифікація; товари з

доповненнями; вертикальна інтеграція; можливість руху

привабливих стратегічних груп; самозаспокоєність ключових конкурентів; швидке зростання ринку.

До складових Т відносяться: інфляція; велика ймовірність виникнення

нових конкурентів (в т. ч. іноземних); зростання збуту товарів-замінників;

уповільнений темп зростання ринку або спад, «ворожі дії» з боку держави;

зростання тиску конкурентів; тенденції до рецесії та скорочення ділового циклу;

технологічні прориви в інших країнах, що зменшують конкурентоспроможність

вітчизняної продукції; виникнення труднощів при укладанні договорів із

постачальниками та споживачами; зміни в потребах і смаках споживачів;

негативні демографічні зміни; негативна екологічна ситуація, соціально-політична нестабільність.

Оцінивши внутрішні та зовнішні сильні та слабкі сторони фермерського господарства складемо матрицю SWOT-аналізу (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Матриця SWOT-аналізу ФГ «Компаніївський агролан»

Зовнішні сторони	
1	2
Можливості (О)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Пільгові кредити. На період війни уряд зменшив кількість обмежень по програмі "5-7-9". Підприємець, якому потрібна підтримка, може отримати безвідсотковий кредит до 60 млн грн на строк до 5 років. Відсотки по кредиту під час війни сплачуватиме держава. Також підприємцям доступне фінансування під 0% річних із забезпеченням у вигляді 80% державної гарантії. ✓ До кінця року звільняються від сплати за землю платники на територіях, на яких ведуться бойові дії. Не буде сплачуватись ПДВ за товари, що були знищені під час війни, а також передані на потреби оборони. ✓ 2 листопада, міноборони росії заявили, що поновлюють свою участь в "Зерновій ініціативі". ✓ Вирішити логістичні проблеми зможе прокладання залізничної лінії з шириною колії 1520 мм територією Республіки Польща, що з'єднає українську та литовську залізничні мережі, а також приєднає до них порт Гданськ, надасть значні позитивні фінансові та економічні ефекти як для Республіки Польща, так і України не лише через збільшення експортно-імпорتنних потужностей, а також через об'єднання економічного простору Республіки Польща, країн Балтії та України. ✓ 19 жовтня ВРУ остаточно ухвалила законопроект № 7636, що передбачає відновлення системи оформлення прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення та удосконалення законодавства щодо охорони земель. Прийнятий законопроект повертає реєстрацію прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, відновлює проведення земельних торгів з передачі у користування земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, врегульовує питання внесення до Держгеокадастру відомостей про якісні характеристики угідь, заходи щодо охорони земель і ґрунтів, обмеження у використанні земель. ✓ Міжнародні гранти. На сайті Ради з'явилися законопроекти №8025 та 8051, які легалізують міжнародну допомогу через різні механізми ✓ Програма USAID "Конкурентоспроможна економіка України", АТ "Укрпошта" та ГО TECHBUREAU запустили ініціативу Made in UA Support Project. В рамках проекту 100 українських крафтових виробників, які готові залишатися в країні та шукають шлях для продовження діяльності, зможуть отримати по \$1000 на підтримку своїх брендів. ✓ тощо

1	2
Загрози (Г)	<p>Війна в країні. Невизначеність. Непередбачуваність подальших подій.</p> <p>Обмеження програм підтримки на наступний рік. 2023 році ситуація щодо програм держпідтримки б'є всі антирекорди, оскільки бюджет в умовах війни максимально обмежений. 7 жовтня прийнято проект закону про держбюджет за основу і наразі в бюджеті на 2023 рік закладено 1,37 млрд грн на продовження грантів по закладці садів та теплиць для аграріїв. Ще 20 млрд грн виділяється на програму «5-7 9».</p>
НУУ	<p>✓ У разі припинення "зернової угоди" українці хоч і понесуть фінансові втрати від падіння надходжень від експорту, все одно залишатимуться з хлібом – для внутрішнього споживання в нас достатньо зерна. А от для багатьох країн світу питання продовольчої безпеки стоятиме досить гостро.</p> <p>✓ 12 жовтня 2022 року Кабінетом Міністрів України було прийнято Постанову №1154 та внесено зміни до Порядку зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних. Наслідком невідшкодування ПДВ є відсутність значної частини обігових коштів, на які могли б розраховувати аграрії. З початком повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну аграрний сектор працює на межі рентабельності.</p>
НУУ	<p>✓ Запровадження фіксованого курсу гривні до іноземних валют. Фіксований валютний курс є, по суті, додатковим податком, адже тепер аграрії втрачають близько 20% валютної виручки через різницю в курсах. Наразі закупівля ресурсів відбувається по комерційному курсу, коли продавати аграрії вимушені за фіксованим курсом. Ця ситуація створює додаткове податкове навантаження на легальний аграрний бізнес та, в той же час, стимулює роботу “чорного” готівкового ринку.</p>
НУУ	<p>✓ Високі ціни на паливо, добрива, багато різних факторів, які негативно впливають на зміну технологічних процесів. З початком повномасштабної війни повністю змінилися не лише логістичні ланцюжки, але й принципи співпраці аграріїв з міжнародними компаніями, які продають насіння, добрива, засоби захисту рослин. До війни звичною схемою роботи було надання постачальниками добрив та насіння на умовах товарних кредитів обсягом близько до половини видатків на посівну кампанію. І розрахунок за надані товари був тоді, коли аграрії вже отримували врожай та було зручно платити. Сьогодні ж необхідно повністю купити усі потрібні елементи, а це в повній мірі не можуть дозволити собі аграрії. Як наслідок отримуємо економію технологій та зменшення врожайності наступного року.</p>
НУУ	<p>✓ До всіх фінансових, логістичних та технічних проблем додалися погодні. На початку вересня почався збір соняшники, за яким одразу мала піти кукурудза. Проте, соняшник стоїть в полях і гниє, а ті резерви, які були заплановані на сушіння кукурудзи, вони йдуть на сушіння соняшнику. Це означає величезні втрати, й при таких розцінках та ситуації збирати кукурудзи під великим питанням. Всі ці проблеми спричинили те, що наразі горизонт планування в українських аграріїв замість класичних 18 місяців або маркетингового року становить два тижні. Величезна кількість підприємців виставляють свою землю на продаж, тобто фактично вони не мають змоги платити за оренду. Як наслідок – наступного року варто очікувати величезні структурні зміни в сільському господарстві, котрі вплинуть на розвиток всього аграрного сектору на наступні 10 років.</p>
НУУ	<p>✓ та інші.</p>

Продовження таблиці 3.3

Внутрішні сторони	
Сильні сторони (S)	Репутація фермерського господарства та багаторічний досвід керівництва. Прибутковість та рентабельність діяльності фермерського господарства. Забезпеченість основними та оборотними засобами. Сійка платоспроможність та ліквідність засобів.
Слабкі сторони (W)	Відсутність управлінської звітності через спрощену систему оподаткування та складання фінансової звітності за спрощеною формою.

В умовах війни виникають численні проблеми у сільськогосподарських виробників через брак коштів, проблеми із логістикою, збільшення витрат на засоби захисту, тощо. Отже, сільськогосподарські виробники потребують

підтримки. Проаналізувавши існуючі програми державної підтримки, варто зазначити, що основні виявлені проблеми з держпідтримкою сільгоспвиробників полягають в наступному: (i) роздробленість, хаотичне формування та

бюджетування програм підтримки, а також системне недофінансування/недовиконання програм; орієнтування в основному на підтримку великих сільгоспвиробників; (ii) обмежені можливості повернення державних інвестицій через більші податкові надходження від аграрного сектору; і (iii) обмеженість інвестиційних стимулів і доступу до кредитів через мораторій на купівлю та продаж сільськогосподарських земель. Щоб підвищити

ефективність державної підтримки сільгоспвиробників, ми пропонуємо зосередитися на трьох типах держпідтримки, а саме:

1. цільова часткова підтримка інвестицій для малих та середніх сільгоспвиробників у виробництві з високою доданою вартістю (зокрема не в зернові та олійні культури) за допомогою кредитних субсидій у вигляді грантів (часткова компенсація кредиту) та/або компенсації відсоткової ставки по кредиту;

2. підтримка на капіталізацію та функціонування агенції з часткової кредитної гарантії задля покращення доступу до кредитів та підтримки продуктивних інвестицій малими та середніми сільгоспвиробниками;

3. підтримка у навчанні фінансової грамотності та розповсюдженні знань задля підвищення обізнаності цільової групи щодо можливостей диверсифікації виробництва; підвищення спроможності цільової групи складати успішні інвестиційні пропозиції.

Оскільки в Україні практично не має достовірних даних щодо діяльності малих та середніх сільгоспвиробників, то реформування держпідтримки буде поєднуватися зі створенням реєстру фермерів, який дозволить приватному сектору, а також центральним і місцевим органам влади поступово покращувати адресність та цілеспрямованість держпідтримки аграрного сектору, включно із інвестиціями у місцеві суспільні блага.

Характерною особливістю аграрного сектору є наявність інформаційних проблем (наприклад, відсутність достовірної звітності у малих сільгоспвиробників через наявність спрощеної системи оподаткування), які ускладнюють доступ до кредитів, особливо для малих сільгоспвиробників. У той час як використання землі в якості застави для отримання позики є звичайним способом подолання цієї проблеми, мораторій на продаж землі робить це неможливим, тому малі виробники не можуть отримати кредит для фінансування оборотного капіталу або капітальних інвестицій, що ставить їх у стратегічно невигідне положення у порівнянні з більшими гравцями на ринку. Навіть якщо земля може бути використана в якості застави, факт того, що велика частина трансакційних витрат на оформлення та видачу кредиту є фіксованою, означає, що, навіть за умови наявності кредитоспроможного проекту, малі сільгоспвиробники можуть бути не цікавими банкам. Тому підтримка, яка б вирівняла малих та великих виробників в доступі до кредитування, мала б позитивний вплив на продуктивність сектору в цілому.

Більше того, впродовж останніх двох десятиліть підтримка аграріїв у формі значних податкових пільг і прямих бюджетних витрат завжди сприяла великим виробникам, створюючи нерівні умови для розвитку малих. Це частково спотворило структуру аграрного сектору в бік великих та надвеликих

сільгосп підприємств та агрохолдингів в Україні, залишивши мало простору для розвитку, підвищення продуктивності та диверсифікації для малих сільгоспвиробників.

Висновки до 3 розділу

Аналізуючи поточний стан впливу чинників зовнішнього середовища на фермерське господарство та сільське господарство в цілому, варто зауважити, що на жаль, довоєнні успіхи сільського господарства України (особливо його корпоративного сегмента) у вигляді технічного прогресу, зростання продуктивності праці, масштабів виробництва й експорту супроводжувалися значними соціальними й екологічними втратами всередині країни. Агресія росії виявила додаткові негативні наслідки агрохолдингової моделі українського сільського господарства. Війна надзвичайно ускладнила функціонування великотоварного сільськогосподарського виробництва через розрив логістичних ланцюгів, екологічні катастрофи на корпоративних тваринницьких комплексах, блокування ринків збуту тощо.

В умовах воєнних дій першочерговим завданням українського аграрного сектора стало надійне забезпечення населення сільськогосподарською продукцією та продовольством – і тут фермери й особисті селянські господарства продемонстрували свою ключову роль у збереженні та розвитку локальних ринків і ланцюгів постачань продовольства. Отже, на практиці було продемонстровано висновок класичної агроекономічної теорії: головною підвалиною стійкості дрібного сільського господарства є не економічні переваги його над великим господарством, а та поважна обставина, що велике господарство провадиться як капіталістичне підприємство заради прибутку і ренти, а дрібне – для забезпечення існування самого виробника. Селянин-фермер не припинить вести господарство навіть тоді, коли воно не дає йому нічого, крім пересічної заробітної платні. Через це дрібне сільське господарство може існувати й розвиватися за значно меншого доходу, ніж велике капіталістичне.

ВИСНОВКИ

З проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

Основу діяльності будь-якої організації становлять її ділові процеси, або бізнес-процеси, які визначаються цілями й завданнями діяльності суб'єкта господарювання. Процеси забезпечують реалізацію всіх видів діяльності підприємства, пов'язаних з виробництвом товарів і/або послуг, які суб'єкт господарювання або робить, або продає й поставляє, або робить все це в сукупності. Для кожного виду роботи, що входить у загальний процес господарської діяльності, визначені тимчасові характеристики, які визначають її місце в загальній послідовності робіт, умови ініціації й час виконання.

Бізнес-процес являє собою сукупність бізнес-операцій, певну кількість внутрішніх видів діяльності, що починаються з одного або більше входів і закінчуються створенням продукції, необхідної клієнту (клієнт - не обов'язково зовнішній відносно підприємства споживач, це може бути підрозділ організації або конкретний працівник).

Водночас використання множини класифікацій бізнес-процесів підприємства є лише науковим підґрунтям для забезпечення практичної цінності. Формування цілісного уявлення про управління бізнес-процесами в системі процесно-структурованого менеджменту передбачає формування цілісної структури бізнес-процесів підприємств, яка може виступати практичним інструментом для керівництва. Така структура може бути відображена у вигляді «дерева процесів», які в комплексі і формують саме підприємство. Дерево процесів є ієрархією, яка містить у собі групи універсальних процесів.

Об'єктом дослідження магістерської роботи було обрано фермерське господарство «Компаніївський агролан». Проведена оцінка організаційно-економічного потенціалу ФГ «Компаніївський Агролан» свідчить про його забезпеченість ресурсами, необхідними для здійснення основної діяльності, та високу результативність виробничо-комерційної діяльності.

Інформаційною базою дослідження було обрано статистичну та фінансову звітність фермерського господарства. В даному розділі було проведено оцінку внутрішнього стану господарства, забезпеченості його ресурсами, результативності здійснення виробничо-комерційної діяльності.

Ми провели дослідження, з використанням лінійного програмування та симплекс-методу, де спробували оптимізувати ресурси господарства задля досягнення оптимальної величини прибутку.

Також була проведена комплексна оцінка фінансового стану господарства.

Розрахунок показників фінансової стійкості показує, що господарство на 97 % забезпечує свої активи власним капіталом. Та лише на 3 % покриває свої активи за рахунок кредитів. Господарство на 91 % забезпечене власними оборотними засобами, частка власного капіталу, яка використана для фінансування поточної діяльності господарства становить – 32 %, а 68 % -

капіталізовано. Оцінюючи показники рентабельності зауважимо, що господарство має не високий рівень рентабельності по всіх показниках, що коливається в межах від 15 до 18%. Отже, вважаємо, що фермерському господарству слід ефективніше проводити свою виробничо-збутову діяльність задля отримання вищих показників рентабельності своєї діяльності.

Аналізуючи поточний стан впливу чинників зовнішнього середовища на фермерське господарство та сільське господарство в цілому, варте зауважити, що на жаль, доволі успіхи сільського господарства України (особливо його корпоративного сегмента) у вигляді технічного прогресу, зростання продуктивності праці, масштабів виробництва й експорту супроводжувалися значними соціальними й екологічними втратами всередині країни. Агресія росії виявила додаткові негативні наслідки агрохолдингової моделі українського сільського господарства. Війна надзвичайно ускладнила функціонування великотоварного сільськогосподарського виробництва через розрив логістичних ланцюгів, екологічні катастрофи на корпоративних тваринницьких комплексах, блокування ринків збуту тощо.

В умовах воєнних дій першочерговим завданням українського аграрного сектора стало надійне забезпечення населення сільськогосподарською продукцією та продовольством – і тут фермери й особисті селянські господарства продемонстрували свою ключову роль у збереженні та розвитку

локальних ринків і ланцюгів постачань продовольства. Отже, на практиці було

продемонстровано висновок класичної агроекономічної теорії: головною підвалиною стійкості дрібного сільського господарства є не економічні переваги його над великим господарством, а та поважна обставина, що велике

господарство провадиться як капіталістичне підприємство заради прибутку і

ранти, а дрібне – для забезпечення існування самого виробника. Селянин-фермер

не припинить вести господарство навіть тоді, коли воно не дає йому нічого, крім пересічної заробітної платні. Через це дрібне сільське господарство може

існувати й розвиватися за значно меншого доходу, ніж велике капіталістичне.

Оскільки в Україні практично не має достовірних даних щодо діяльності малих та середніх сільгоспвиробників, то реформування держпідтримки буде

послугуватися зі створенням реєстру фермерів, який дозволить приватному сектору, а також центральним і місцевим органам влади поступово покращувати

адресність та цілеспрямованість держпідтримки аграрного сектору, включно із

інвестиціями у місцеві суспільні блага.

Характерною особливістю аграрного сектору є наявність інформаційних проблем (наприклад, відсутність достовірної звітності у малих

сільгоспвиробників через наявність спрощеної системи оподаткування), які

ускладнюють доступ до кредитів, особливо для малих сільгоспвиробників. У той

час як використання землі в якості застави для отримання позики є звичайним способом подолання цієї проблеми, мораторій на продаж землі робить це

неможливим, тому малі виробники не можуть отримати кредит для фінансування

оборотного капіталу або капітальних інвестицій, що ставить їх у стратегічно

незигідне положення у порівнянні з більшими гравцями на ринку. Навіть якщо

земля може бути використана в якості застави, факт того, що велика частина

транзакційних витрат на оформлення та видачу кредиту є фіксованою, означає, що, навіть за умов наявності кредитоспроможного проекту, малі сільгоспвиробники можуть бути не цікавими банкам. Тому підтримка, яка б вирівняла малих та великих виробників в доступі до кредитування, мала б позитивний вплив на продуктивність сектору в цілому.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України